

Marina Pérez Ledesma

TREBALL DE FI DE GRAU

EDUCACIÓ ASSISTIDA AMB GOSSOS

Tutora: Yolanda Susín Ballesteros

Grau d'Educació Infantil

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Curs 2020/2021

Seu del Baix Penedès

Data d'entrega: 31 de maig del 2021

Resum

Davant dels múltiples beneficis que es poden obtenir del vincle amb els gossos i la gran quantitat d'intervencions assistides que es realitzen, ens plantejem si realment s'aprofiten en el món de l'educació. Per tal de poder respondre el nostre interrogant es presenta una recerca realitzada amb una mostra de 35 Professionals educatius del Segon Cicle d'Infantil, 30 familiars d'infants amb edats compreses entre els 3 i els 6 anys i una professional de les Intervencions psicoeducatives amb gossos. L'objectiu principal és conèixer les possibilitats d'implementar els programes d'educació assistida amb gossos a les escoles ordinàries d'educació infantil d'un municipi de la comarca de l'Alt Penedès. Per aproximar-nos s'han establert objectius específics: conèixer la receptivitat i coneixement dels professionals de l'educació i conèixer la receptivitat i coneixement de les famílies dels infants respecte a l'educació assistida amb gossos. Per portar-ho a terme s'ha realitzat un estudi analític a partir de l'elaboració de l'entrevista a una professional de les Intervencions Psicoeducatives amb gossos i l'elaboració de dos models de qüestionaris: el Model 1. Qüestionari orientat al professorat del Segon Cicle d'Educació Infantil i el Model 2. Qüestionari orientat als familiars d'infants del Segon Cicle d'Educació Infantil.

Davant dels resultats obtinguts, es podria afirmar que encara queda molt de camí perquè les escoles d'educació ordinària siguin coneixedores i estiguin preparades per introduir a les seves aules programes d'educació assistida amb gossos.

Conceptes clau: Intervencions assistides, Educació assistida amb gossos, Centres ordinaris d'Educació Infantil, Professorat, Famílies, Receptivitat, Coneixement.

Resumen

Ante los múltiples beneficios que se pueden obtener del vínculo con los perros y la gran cantidad de intervenciones asistidas que se realizan, nos planteamos si realmente se aprovechan en el mundo de la educación. Para poder responder nuestro interrogante se presenta una investigación realizada con una muestra de 35 Profesionales educativos del Segundo Ciclo de Infantil, 30 familiares de niños con edades comprendidas entre los 3 y los 6 años y una profesional de las Intervenciones psicoeducativas con perros. El objetivo principal de conocer las posibilidades de implementar los programas de educación asistida con perros en las escuelas ordinarias de educación infantil de un municipio de la comarca del Alt Penedès. Para aproximarnos se han establecido objetivos específicos:

conocer la receptividad y conocimiento de los profesionales de la educación, conocer la receptividad y conocimiento de las familias de los niños respecto a la educación asistida con perros, y por último, conocer las posibilidades reales de implementar los programas de educación asistida con perros en las escuelas ordinarias de educación infantil. Para llevarlo a cabo se ha realizado un estudio analítico a partir de la elaboración de la entrevista a una profesional de las Intervenciones Psicoeducativas con perros y la elaboración de dos modelos de cuestionarios: el Modelo 1. Cuestionario orientado al profesorado del Segundo Ciclo de Educación Infantil y el Modelo 2. Cuestionario orientado a los familiares de niños del Segundo Ciclo de Educación Infantil.

Ante los resultados obtenidos, se podría afirmar que todavía queda mucho de camino porque las escuelas de educación ordinaria sean conocedoras y estén preparadas para introducir en sus aulas programas de educación asistida con perros.

Conceptos clave: Intervenciones asistidas, Educación asistida con perros, Centros ordinarios de Educación Infantil, Profesorado, Familias, Receptividad, Conocimiento

Abstract

In view of the many benefits that can be gained from the link with dogs and the large number of assisted interventions that are made, we are considering whether they are really taking advantage of in the world of education. In order to be able to answer our question, an inquiry is presented with a sample of 35 educational professionals from the Second Child Cycle, 30 relatives of children between the ages of 3 and 6 and a professional of the psycheducative interests of dogs. The main objective is to know the possibilities of implementing the aided education programs with dogs in ordinary schools of child education in a municipality in the district of Alt Pened.s. To approximate to each other, specific objectives have been set: to know the receptiveness and knowledge of the professionals of education and to know the receptiveness and knowledge of the families of children with regard to the education assisted with dogs. An analytical study has been carried out in the preparation of the interview with a professional of the Psicoeducative Interventions with dogs and the elaboration of two quiz models: the Model 1. Teacher-oriented questionr of the Second Child Education Cycle and Model 2. Children's children's perspective of the Second Child Education Cycle.

In view of the results obtained, it could be said that there is still a long way to go for ordinary schools of education to be knowledgeable and ready to introduce dog-assisted education programmes into their classrooms.

Key words: Assistive education, dog-assisted education, Ordinary Centers for Child Education, Teacher Education, Families, Receptivity, Knowledge.

ÍNDEX

1. Introducció	5
2. Marc teòric	6
2.1. Antecedents històrics	6
2.1.1. Actuacions pioneres	7
2.3. Investigacions rellevants en l'àmbit de les intervencions assistides amb animals	8
2.4. Definició de conceptes	10
2.4.1 Intervencions assistides amb gossos	12
2.5. Educació assistida amb gossos	14
2.5.1. Beneficis del vincle infant-animat en l'àmbit educatiu	14
2.5.2. Les sessions d' EAG	18
2.5.3 Precaucions i possibles riscos	21
3. Marc metodològic.....	22
3.1. Supòsits de partida	23
3.2. Objectius de la recerca	23
3.2.1. Objectiu general.....	23
3.2.2. Objectius específics	23
4. Disseny de la investigació	23
4.1. Metodologia	23
4.2. Temporalització.....	25
4.3. Context (Població i mostra).....	25
4.4. Instruments de recerca.....	26
4.4.1. Els qüestionaris	26
4.4.2. Entrevista a una professional de les intervencions assistides amb gossos	30
5. Resultats	31
6. Conclusions	50
7. Bibliografia consultada	54
8. Annexos	59
8.1. Annex 1. Certificat del curs Essential online	59
8.2. Annex 2. Model 1. Qüestionari destinat als professionals educatius del segon cicle d'infantil.....	60
8.3. Annex 3. Model 2. Qüestionari destinat a famílies del segon cicle d'infantil.....	64
8.4. Annex 4. Guió entrevista	68
8.5. Annex 5. Entrevista a una professional de les intervencions psicoeducatives assistides amb gossos.....	70

1. Introducció

Al llarg de la nostra vida hem pogut escoltar en reiterades ocasions, que el gos és el millor amic de l'home, i si fos així per què no hauria de ser-ho també dels infants? Aquesta pregunta va ser el detonant per a començar a interessar-nos per les intervencions assistides amb gossos i més concretament per l'educació assistida desenvolupant el present treball d'investigació.

Cada vegada amb major freqüència podem observar que van prenent importància en la nostra societat, termes com el de Teràpia Assistida amb Gossos (TAG). De fet, es comú escoltar-ho a les notícies, a través de mitjans de comunicació o bé conèixer a institucions o usuaris que treballin amb aquest tipus de teràpies. Però quan parlem d'Educació Assistida amb gossos (EAG) avui en dia, la majoria de la societat no ha escoltat a parlar mai d'ella ni coneix escoles que l'utilitzin. Del vincle entre l'infant i el gos en podem obtenir molts beneficis aplicables a l'àmbit cognitiu, social i emocional dels infants.

Per a poder documentar-nos i conèixer en profunditat el tema que gira al voltant de la nostra investigació, s'ha elaborat el marc teòric que sustenta les bases d'aquesta i recull la bibliografia més rellevant del tema. En aquest podrem conèixer els antecedents, investigacions rellevants de les intervencions assistides, la definició de la teràpia assistida amb gossos, les intervencions assistides amb gossos i concretament l'educació assistida amb gossos, on es centra la present investigació. Per tal de conèixer més sobre l'EAG, també hi trobem un apartat on se'ns parla dels beneficis del vincle infant-gos, de les característiques de les sessions d'EAG i de les precaucions i possibles riscos que podríem trobar-nos.

D'altra banda, el present treball compta d'un marc metodològic que sustenta les bases metodològiques de la nostra investigació. Per l'elaboració d'aquest treball s'ha optat per una metodologia mixta (qualitativa i quantitativa) i s'ha elaborat un disseny de la investigació a fi d'aconseguir els objectius establerts. Per a aconseguir-los hem dissenyat tres instruments de recollida de dades: dos models de qüestionaris i una entrevista. En el present treball es defineixen les principals característiques d'aquests, així com dels resultats obtinguts.

2. Marc teòric

2.1. Antecedents històrics

Al llarg de la història de la humanitat, els animals han tingut un paper important en les nostres vides, hem estat envoltats i en relació amb ells des de fa milers d'anys, cobrint les necessitats de: servir, alimentar, i acompanyar.

Des d'un pla espiritual, existeixen evidències de què l'animisme ha acompanyat a l'ésser humà des de la seva etapa com a caçador i recol·lector (Kotakk, 2006). La importància d'aquest vincle la veiem reflectida en el paper dels animals en les creences mitològiques d'alguns pobles o bé en les representacions artístiques d'aquests, ja existents des de la prehistòria. (Mithen, 1999).

Fent un breu recorregut històric trobem la figura animal com a guia espiritual del més enllà en l'Egipte dels faraons on els panteons estaven completament dominats per imatges de déus i deesses amb cap d'animal, com és el cas del Déu Anubis, amb cap de gos, que guiava a les ànimes dels morts i tenia el paper de metge. En l'antiga Grècia, els animals tenien un paper més actiu com a sanadors, en el temple de Deu Asklepios (Esculapi), els gossos eren considerats vehicles de transmissió del poder diví, llepant les ferides dels malalts per curar-los (Serpell,2010).

A l'Edat Mitjana, amb el fenomen de la urbanització es va realitzar un canvi radical en la manera de relacionar-nos amb els animals, van aparèixer els animals com a mascotes dins de les llars. És a dir es comença a convertir en un fet comú tenir un animal com a font de companyia.

Posteriorment al Renaixement, ja afirmava que els animals tenien una funció que facilitava la socialització entre les persones. concretament a l'any 1669, John Locke filòsof anglès (John Locke,1669).

Aquestes afirmacions tot i estar allunyades de l'àmbit de les intervencions assistides, ens permeten veure dos trets importants: existeix una tendència a assumir que els animals poden jugar un paper important en la nostra salut a través de vies indirectes; i en segon lloc que diverses cultures han arribat a creences similars a través de vies independents, i que per tant és un fenomen pancultural (Praet, 2013).

2.1.1. Actuacions pioneres

Per tal de conèixer les primeres intervencions animals vinculades a l'àmbit sociosanitari, a continuació es realitzarà un breu repàs històric d'aquestes. Abans d'avançar, cal dir, que les considerarem com actuacions, ja que es tracta d'accions prèvies al reconeixement de les mateixes com a teràpia assistida amb animals (TAA) o intervencions assistides amb animals (IAA).

Als centres hospitalaris britànics, a partir del segle XVIII, es va realitzar un gran salt qualitatiu. Serpell (2010) cita l'Asilo de York, a les afores de Londres, com un exemple de centre en el què es van introduir animals amb la intenció de proporcionar als pacients interaccions i socialització. Aquesta novetat però, no era un canvi aïllat, s'emmarcava dins d'un ventall d'innovacions per la època, el centre permetia que els pacients deambuessin lliurement pel recinte i podien conservar les seves pertinències com ara la roba i els llibres. Amb l'objectiu de deixar enrere els prototips d'hospitals, els quals eren més característics d'una presó, què no pas d'un hospital modern.

A principis del segle XIX, aquestes novetats s'expandeixen a altres centres hospitalaris. A l'hospital de Betlem (*Bethlem Hospital*) també a Anglaterra, trobem una experiència similar, tot i què en aquest cas, Serpell (2010) destaca que els beneficis de la interacció amb els animals no eren limitats tan sols a pacients hospitalaris, sinó que també eren extensibles als professionals que treballaven en el centre. Unes dècades més tard, trobem un cas similar, en la inclusió d'animals de companyia en el centre *Bethel* (Bielefeld, Alemanya).

Al mateix segle XIX, Florence Nightingale, pionera de la infermeria moderna, es converteix en una figura rellevant pel desenvolupament de les teràpies i intervencions assistides amb animals, ja que va optar per millorar les condicions hospitalàries de l'època i va deixar constància de diferents referències a les bondats dels animals com a facilitadors de les estànries. Com la que trobem a continuació: "una mascota pequeña es a menudo una excelente compañía para el enfermo, especialmente para los casos crónicos" (Ormerod et al., 2005, p.30 citat per López-Cepero, 2019).

A continuació, es presenta la *Taula 1* que recull un breu recorregut històric de les teràpies assistides amb animals, destacant dates importants i fets que expliquin l'evolució que han anat tenint fins avui en dia.

Taula 1. Un passeig per la història de les teràpies assistides amb animals

Any 1200 a.C.	Els Grecs tenien els gossos com a co-teràputes en els seus temples de curació.
Any 23 d.C	El romà Plinio “el Vell” afirmava els beneficis dels gossos a la salut.
Segle IX	Els habitants de Gheel (Bèlgica) apliquen la “Therapia Naturelle” on els pacients aprenien a cuidar dels animals de companyia. A dia d’avui encara es realitzen.
Segle XVI	El Dr. Calcius, un metge de la reialesa britànica recomanava a les persones que patien una malaltia, tenir contacte amb gossos.
Segle XVII	A Europa el cavall es converteix en un element per al tractament de persones amb discapacitat.
Any 1972	A l’Asil de York (Anglaterra), apareixen els primes informes sobre l’efectivitat de les teràpies assistides amb animals de companyia.
Any 1867	A Bethel, una institució de Bielfeld (Alemanya) anomenada “institució sense murs” va començar a realitzar teràpies amb persones autistes i més tard va estendre els seus beneficis al tractament d’altres malalties.
Any 1944	A Estats Units a l’hospital de les Forces Aèries de l’Exèrcit de Nova York, els gossos ajudaven a recuperar-se als convalescents de la guerra.
Any 1944	James H. Bossard publica un treball a <i>Mental Hygiene</i> que parla dels valors terapèutics de tenir un gos. Descriu la importància del paper dels animals de companyia en la vida familiar i la salut mental dels seus membres, fent especial menció als infants de la família.
Any 1947	A prop de Nova York, el Dr. Samuel B. Ross va fundar el què serà la institució més prestigiosa que es dedica a la reeducació i infantil i juvenil mitjançant teràpies assistides amb animals.
Any 1953	Boris Levinson acull per primera vegada el terme “Pet-Therapy”. Qui durant una sessió de teràpia amb un nen que tenia autisme, va veure com el seu propi gos va cridar l’atenció del pacient fins a provocar-li el desig d’interactuar.
Any 1966	Erling Stordahl, va fundar el centre Beitostolen, a Noruega, per la rehabilitació de persones cegues i altres persones amb discapacitat. Gossos i cavalls potencien l’activitat física dels pacients.
Dècada dels 70	A Estats Units, Sam i Elisabeth Corson, van treballar amb joves i animals i van descobrir que aquests actuaven com a catalitzadors socials.
Any 1974	Al Centre Forense Oakwood (Ohio, EEUU) es crea el primer programa estructurat per a relacionar animals amb presoners. On es van poder registrar conductes menys violentes i fins i tot van disminuir els intents de suïcidi.
Any 1975	Al Regne Unit, Elisabeth Svendsen va fundar una organització que promovia la munta terapèutica de rucs en infants amb necessitats especials.
Any 1977	Es va fundar la Delta Society, a Estats Units. Actualment és conegut com a Pet Partners amb el lema “junts podem canviar vides”.
Any 1982	Comença a la presó Purdy d’Estats Units el primer programa d’ensinistrament caní en una presó.
Any 1983	Es crea l’organització escocesa, PAT (Pets as Therapy) que ofereix visites terapèutiques a hospitals, llars i escoles d’educació especial.

Nota. Cronològia de les teràpies assistides amb animals. Elaboració pròpia a partir de la informació de Fundació Affinity.(2020). *Un paseo por la historia de la Terapia Asistida con Animales*.

2.3. Investigacions rellevants en l’àmbit de les intervencions assistides amb animals

Les investigacions més conegudes són de Boris Levinson (1962), un psicòleg infantil, que a través de la seva pròpia experiència introdueix termes com la *teràpia animal*, la *psicoteràpia infantil assistida per animals* o la *teràpia a través d’animals de companyia*. Tot i així els seus esforços per donar a conèixer aquests termes van ser rebuts amb sarcasme i incredibilitat per part de la comunitat científica, a més de ser ridiculitzat fins i tot per les seves amistats (Hines, 2003). Es diu que fins i tot en una conferència professional on ell presentava la seva tesi, un membre del públic va atrevir-se a preguntar si compartia els seus honoraris amb el seu gos (Beck & Katcher, 1984). Desgraciadament, la situació des de llavors fins avui en dia no ha canviat gaire, tot i existir investigacions i dades que les avalen. En aquest apartat es parlarà d’algunes investigacions així com dels resultats obtinguts.

Boris Levinson (1995) afirma que els animals de companyia redueixen l'alienació al propiciar la comunicació amb la naturalesa, el contacte, confort i companyia. Les mascotes juguen un paper crucial en el desenvolupament de l'infant i eviten l'aparició de les malalties mental, particularment en llars mancants d'afecte i seguretat emocional. La mascota pot així convertir-se en un mitjà per apropar als infants a la realitat. L'amor cap aquesta, crea una relació de confiança mútua i al mateix temps construeix un pont cap al futur i cap a un major coneixement d'un mateix.

Sanders i Robins (1991) van dur a terme un estudi d'observació per determinar l'efecte de la presència d'un gos entre persones desconegudes. Els autors van concloure, que en llocs públics, els gossos exposen als seus amos a trobades amb desconeguts, faciliten la interacció i ajuden a establir confiança entre persones que s'acaben de conèixer. Fet que demostra el tret que se'ls hi adjudica als animals, en aquest cas gossos, com a lubricants socials.

Als gossos també se'ls considera una font de motivació per dur a terme activitats constructives d'una altra forma. Per tal de provar aquest fet, tindrem en compte del paper del gos com a motivador per passejar i realitzar més passos. Serpell (1991) va realitzar un estudi a persones que adoptaven un gos i va poder observar que al llarg dels deu mesos que va durar l'estudi, aquestes van augmentar de manera notable els seus passejos. Igual que en el cas de les persones grans del Sud de Califòrnia, que amb gos van manifestar que passaven fora de casa una hora i quaranta minuts (Siegel, 1990), una activitat més beneficiosa i estable que la que duien a terme en classes de gimnàstica organitzades.

Tenint aspectes en compte aspectes més fisiològics, existeixen estudis que després d'una interacció positiva entre un gos i un humà, el cortisol i altres indicadors d'estrès disminueixen, mentre que els nivells de endorfinas i oxitocina, hormones de la felicitat, augmenten en totes dues espècies (Odendaal i Meintjes, 2003). Aquests resultats poden explicar perquè es presenta la felicitat tant en l'usuari com en el gos. Aquesta activació del sistema d'oxitocina incrementa la confiança en si mateix i en les persones que l'envolten, disminueix l'agressivitat i incrementa l'empatia (Hergovich et al., 2002) a més d'afavorir a l'adquisició dels aprenentatges (Beetz et al., 2012). Seguint la línia d'aquests estudis, l'acaronament de la mascota és un altre dels beneficis de la interacció humà-mascota (Gutiérrez et al., 2007). Evidència d'això és un estudi en el qual es van mesurar els nivells de cortisol en sang i saliva en 20 professionals de la salut abans d'interactuar

amb un gos de teràpia. Els resultats indiquen que el cortisol, en totes dues mesures, va disminuir significativament amb tan sols cinc minuts d'interacció amb el gos (Barker et al, 2005).

O'Haire (2010) ens indica quines són les dues teories més citades per a explicar com els animals de companyia beneficien la salut física i mental dels humans. La primera és la teoria de la biofilia, que proposa que els éssers humans tendeixen a ser atrets per altres animals i coses vivents, i indica que, quan hi ha un animal present, la gent percep les situacions com menys estressants i adquirint la capacitat de reaccionar amb més calma, aquest fet podria influir en el seu benestar psicològic. La segona és la teoria del suport social, que proposa que els animals de companyia són en si mateixos un suport social i que, a més, faciliten les interaccions socials amb altres éssers humans; les raons per a ser considerats com a suport social reeixit inclouen la constant disponibilitat, el suport lliure de judicis i l'amor incondicional.

2.4. Definició de conceptes

En l'actualitat s'utilitzen una gran quantitat de termes per parlar de les intervencions assistides, normalment trobem el concepte de teràpia assistida amb animals (TAA) col·loquialment per fer referència a qualsevol tipus d'intervenció assistida inclús quan parlem de pràctiques relacionades amb l'àmbit de l'educació o intervencions i activitats que s'allunyen de ser teràpies. Per això en el present apartat es definiran els conceptes principals per tal de diferenciar les teràpies assistides amb gossos (TAA) i les intervencions assistides amb gossos (IAA) coneixent els diferents tipus d'intervencions assistides que existeixen i la diferència entre un gos d'assistència i un gos d'intervencions assistides.

Per tal de poder comprendre en millor grau els conceptes en els quals es sustenta aquest treball d'investigació, hem de tenir en compte els diferents nivells d'abstracció per entendre les IAA.

L'**antrozoològia** es un camp d'estudi interdisciplinari que es dirigeix a millorar la nostra comprensió de com funcionen les comunitats conformades per animals humans i animals no humans. L'objectiu d'aquesta es crear noves explicacions de com la interrelació entre espècies a contribuït a arribar a les societats actuals. Es nodreix de coneixements provinents de l'Antropologia, Etologia, Arquitectura, Psicologia, etc. Actualment la

relació més estudiada per l'Antrozooologia d'Espanya és la dels humans i els animals de companyia, principalment amb gats i gossos, ja que amb ells tenim un major grau d'interacció. El 86% dels amos de mascotes els tracten com a persones o a membres humans de la seva família. El 97% parlen amb ells, la meitat dels adults i més del 70% dels adolescents els fan confidències. Les mascotes són més importants que els amics, veïns, treball, esports o funcions socials. El 96% tenen mascotes pel plaer de la seva companyia. El 69% busquen el confort de les seves mascotes quan estan deprimits. El 80% estan més divertits i riuen més des que tenen mascota (Fundació Affinity, 2014).

Per poder comprendre les intervencions assistides amb animals (IAA) s'han de comprendre prèviament les **interaccions humà-animal (IHA)**. L'etiqueta IHA fa referència a totes les formes en les que els humans contacten i es relacionen amb els membres d'altres espècies animals. El camp d'investigació i anàlisi d'aquestes, ens permet veure els beneficis associats al contacte d'ambdues parts, els possibles riscos, la consideració ètica i moral dels animals, la consideració dels animals com a subjectes amb drets, la empatia i l'atribució de qualitats humanes, etc.

Per tant quan parlem d'intervencions assistides amb animals, hem de tenir en compte que no són pràctiques que es duen a terme en un buit. Sinó què són que es recolzen en els fenòmens espontanis que succeeixen dins del vincle que creem amb altres animals i en els principals beneficis que poden obtenir l'humà i l'animal, garantint el benestar de totes les parts implicades.

Abans de parlar d'intervencions assistides amb animals, es definiran les principals diferències entre un gos d'assistència i un gos d'intervencions assistides.

En el primer cas, un **gos d'assistència**, és un company per l'humà que l'acompanya les vint-i-quatre hores del dia, és a dir és un gos què tan sols treballa per un usuari en concret. Amb el qual s'estableix una unitat de vinculació (humà i gos). De gossos d'assistència existeixen de diferents tipus (CECTAC, 2021):

- Gos guia: està orientat per acompanyar a persones amb discapacitat visual o auditiva per tal de garantir la seva seguretat (educat per evitar obstacles, caminar en línia recta...)
- Gos de servei: ensinistrat per prestar ajuda a persones amb discapacitat física (ens porta objectes que no podem agafar, obre calaixos, facilita els accessos...)

- Gos de senyalització de sons: és l'encarregat d'avisar a persones amb discapacitat auditiva de diferents sons així com de la seva procedència (com per exemple del soroll del timbre, acudint al costat de la porta com a senyal de procedència).
- Gos d'alerta mèdica: poden detectar a través del seu olfacte pujades o baixades de sucre en el cas de la diabetis o bé possibles atacs d'epilèpsia i avisar així amb antelació a l'usuari. S'està treballant per a identificar altres malalties que es podrien incloure en la seva definició.
- Gos per a persones amb autisme: cuiden la integritat física d'una persona amb Trastorn d'Espectre Autista i el guia i l'acompanya en possibles situacions d'emergència. Al tractar-se d'un trastorn molt ampli, i amb moltes diferències individuals, aquest gos serà personalitzat a les necessitats específiques de la persona. Pot ajudar en els trastorns de son, en el marcatge d'alarmes, mitjançant l'efecte ombra, com a tècnica d'ancoratge al carrer, etc.

En segon lloc, els **gossos protagonistes de les intervencions assistides**, treballen o col·laboren en un programa amb horaris concrets. És un animal seleccionat i entrenat per a treballar juntament amb el tècnic en IAA. Té una funció motivadora i és un mecanisme de suport per a l'usuari, ens ajuda a treballar de manera més lúdica i ràpida. La selecció d'aquests gossos, és independent a la raça, tot i que existeixen races més predilectes a realitzar un tipus d'intervenció que no pas unes altres. Es tenen en compte les següents característiques: la fiabilitat, si és predictable, la confiança que transmet, si és controlable i si s'adequa al context.

2.4.1 Intervencions assistides amb gossos

Segons la International Association of Human – Animal Interaction Organization (IAHAIO, 2018) les Intervencions Assistides amb Animals (IAA) són programes orientats i estructurats que inclouen o incorporen animals i que estan dissenyats per promoure millores en la funció física, social, educacional i/o cognitiva de les persones. Hi intervenen especialistes amb coneixement de les persones i els animals implicats. L'objectiu d'aquestes és millorar la qualitat de les persones que reben la intervenció. En cap cas es tracta d'un substitut de les teràpies convencionals, sinó d'un complement per aquestes.

Sota aquesta gran definició es subdivideixen cinc subtipus en funció dels objectius i dels professionals implicats en la interacció (IAHAIO,2018):

- **Activitats assistides amb animals (AAA):** són activitats lúdiques que consisteixen en la interacció i/o visita informal entre la persona i l'animal amb finalitats motivadores, educatives o recreatives amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida dels destinataris. La persona i l'animal han de rebre prèviament un entrenament introductori, una preparació i una avaluació per poder-hi participar. No obstant això, no és necessari que estiguin dirigides per un terapeuta, ja que poden treballar amb un cuidador, un educador i/o un professional de serveis humans i es poden fer en qualsevol entorn. A més, no es requereixen uns objectius concrets ni una avaluació posterior. Segons Martínez (2008) alguns exemples d'usuaris amb qui es poden fer AAA són persones amb discapacitat (visual, auditiva, motora o intel·lectual, entre altres), Alzheimer o alteracions emocionals, entre d'altres
- **Teràpies assistides amb animals (TAA):** intervencions terapèutiques orientades, planificades i estructurades que són dirigides per professionals de l'educació, salut o serveis humans. Es centren en millorar aspectes físics, cognitius, conductuals i/o socioemocionals dels usuaris. Es controla com progressen aquests i es fa constar en la documentació. El professional que la dirigeix ha de tenir una formació (certificat o llicència, llicenciatura o equivalent) i una experiència professional, així com també ha de conèixer adequadament el comportament, les necessitats, l'estat de salut i els indicadors i reguladors d'estrès dels animals que hi intervenen. Martínez (2008) exemplifica aquest tipus d'intervenció amb alguns casos d'autisme, depressió o problemes de conducta.
- **Coaching assistit amb animals (CAA):** en aquest tipus d'intervenció hi participen la unitat d'intervenció (tècnic i animal) i un *coach* professional. Funciona com a facilitador del desenvolupament i funcionament socioemocional del receptor.
- **Valoració assistida amb gossos (VAA):** en aquest tipus hi participen la unitat d'intervenció (tècnic i animal) juntament amb un equip terapèutic
- **Educació assistida amb animals (EAA):** anomenada en alguns casos Pedagogia Assistida amb Animals és una intervenció orientada, planificada i

estructurada que és dirigida per un professional de l'educació o serveis relacionats (que ha de tenir el coneixement pertinent sobre l'animal i les seves necessitats). Els objectius a millorar solen ser resultats acadèmics, habilitats socials i funcionament cognitiu de l'alumne o alumnes i el progrés d'aquests o aquests també és mesurat i documentat, com en el cas de la Teràpia Assistida amb Animals. L'Educació Assistida amb Animals (EAA) pot ser dirigida per un tècnic en IAA i un expert, que poden ser mestres d'educació especial i/o mestres d'educació general qualificats.

En aquest últim tipus d'intervenció assistida, és on nosaltres com a futurs mestres d'educació infantil podrem intervenir, i és per tant on es centrarà la present investigació.

2.5. Educació assistida amb gossos

Anteriorment, hem pogut observar la diversitat que ens ofereixen les Intervencions Assistides amb Animals, en aquest apartat ens centrarem en el treball de l'EAA en educació infantil. En el qual l'animal (el gos, en aquest cas) té un paper protagonista en les nostres intervencions a l'aula.

El gos és un recurs molt útil tant per atendre a un sol infant amb unes Necessitats Educatives Especials, com a un grup de nens i nenes amb necessitats semblants o fins i tot a un grup-classe sencer. Dependrà dels nostres objectius a treballar i de la tipologia d'escola. És un recurs que està en creixement al llarg dels últims anys, ja que es tracta d'un element motivador pels infants i permet que els nens i les nenes puguin aprendre determinats continguts acadèmics, valors o habilitats funcionals d'una manera molt més significativa, ja que el gos crida l'atenció dels infants i fa que aquell aprenentatge sigui molt més vivencial. Per tant com veurem en el següent apartat, el podem considerar com un "facilitador de l'aprenentatge".

2.5.1. Beneficis del vincle infant-animal en l'àmbit educatiu

A partir de les investigacions descrites en anteriors apartats, hem pogut veure resultats positius en la relació entre els humans i els gossos. A continuació en aquest apartat trobarem investigacions i estudis que demostrin els beneficis que aquests ofereixen als infants a més de l'interès que desperten en el més petits.

Hem de tenir en compte que els animals són dels primers conceptes que adquireixen els infants. Estudis del desenvolupament semàntic temprà, afirmen que les paraules que denominen diferents animals (gos, gat, ànec, cavall, ós, ocell, vaca) estan entre les primeres cinquanta paraules que poden pronunciar la majoria de nadons dels Estats Units a partir d'un any. Altres estudis, afirmen que un gran nombre d'infants van incloure primer les paraules *gat* i *gos* en els seu vocabulari parlat abans que per exemple les paraules *suc*, *llet* i *pilota*. Per tant eren de les paraules més pronunciades pels nens i nenes, a excepció de *papa* i *mama* o els seus equivalents. En el procés d'aprenentatge altres llengües, inclouen també de manera precoç els termes referents a animals (Casselli *et al.*, 1995). És cert que aquestes preferències es veuen influïdes per l'entorn i factors externs com l'aparició dels animals en els llibres o àlbums il·lustrats infantils, en com els familiars dirigeixen l'atenció dels més petits cap als animals, en dibuixos animats, etc; però utilitzar aquest interès per els éssers vius en front dels ésser inanimats podria ser una font beneficiosa pels més petits.

També s'han realitzat diferents estudis per determinar la influència dels animals en el desenvolupament de la intel·ligència emocional dels nens i nenes. Un animal no provoca situacions dividides o confuses, ja que no emet missatges verbals que no coincideixin amb els missatges no verbals (Myers, 1998). Si que podria resultar més fàcil "llegir" o identificar els pensaments i sentiments dels animals que no pas dels humans, però no en tots els sentits, ja que es podrien realitzar suposicions errònies. Existeixen evidències de que els infants que tenen mascotes, o bé tenen una unió amb algun animal, mostren una major comprensió emocional que els infants que no en tenen o que estan poc implicats amb els animals. Un estudi de Melson *et al.* (1992) demostra que els infants de cinc anys o més que es trobaven molt units a les seves mascotes, mostren un major grau d'empatia cap a les altres persones i animals, que no pas els que no mantenen relació amb mascotes. A més, s'ha estudiat que els nens que ajuden a criar animals aconseguixen una millor comprensió del llenguatge corporal i els motius i sentiments dels altres (Becker, 2003).

A la dècada dels noranta es van publicar estudis sobre l'efecte dels animals de companyia en els infants i sobre les actituds dels infants cap als animals (Kidd, A.H. i Kidd, R, 1990). Van treballar amb nadons de sis a trenta mesos d'edat per tal d'observar la seva manera de relacionar-se amb un gat o gos de joguina (de piles) i també amb les seves pròpies mascotes (gossos i gats). Els resultats van mostrar que els infants feien més sons, s'aixecaven i els perseguïen molt més als animals vius que a les joguines. Ricard i Allard

(1992) van gravar una sala on els nadons de nou mesos estaven amb les seves mares, primer en presència d'una dona desconeguda, posteriorment amb un conill i finalment amb una tortuga animada de fusta, la majoria d'infants triaven el conill. És més, aquest animal va despertar més interès que les seves pròpies mares, es desplaçaven pel terra tractant d'agafar-los. Aquest experiment ens demostra l'interès que desperten pels més petits els animals.

Robert Poresky (1990), professor del desenvolupament humà i estudis familiars a la Universitat de l'Estat de Kansas, va interrogar a vuitanta famílies i vuit infants de preescolar amb l'objectiu de determinar la influència de les mascotes en el desenvolupament dels menors. A través d'aquest estudi va determinar que els infants provinents de famílies que tenien mascotes, presentaven majors puntuacions en l'àmbit de desenvolupament motor, social i cognoscitiu.

Altres estudis internacionals afirmen que els infants tendeixen a acudir a les seves mascotes en moments de tensió emocional (Mc. Nicholas i Collins, 2001). Per tant els animals podrien servir-nos de recurs de distensió dins de les aules.

Ascione i Weber (1996), van observar un grup de nens i nenes que seguien un programa sobre l'educació en el respecte als animals durant el curs escolar. Van descobrir que inclús un any després de donar el curs, els infants mostraven una actitud molt més respectuosa cap als animals que el grup de control. És més aquest fet de millora es va generalitzar a un sentiment d'empatia cap a altres éssers humans.

Gene Meyers (1998) va completar un estudi etnogràfic dels infants d'una escola maternal i la seva relació amb mascotes a l'aula. A les seves observacions destaca que els nens i les nenes van demostrar una especial relació i comprensió dels animals a través del joc simbòlic, així com en experiències pre-verbals i verbals.

Estudis força recents, avaluen els resultats d'incloure un animal a una aula de preescolar. Es demanava als nens i les nenes que classifiquessin per categories diferents objectes, en presència d'un gos real, un adult i un gos de peluix. Es va observar que els infants minoraven els seus errors quan existia la presència d'un gos real a l'aula. Els autors consideren que l'animal va millorar el clima de relaxació i concentració reduint la presència d'estrès, convertint-se en un factor motivador i que propiciava una major velocitat en el rendiment (Gee, *et al.*, 2010).

També en el cicle d'infantil, es va analitzar l'efecte de la presència d'un gos en la realització de tasques relacionades amb les habilitats motrius gruixudes i el seguiment de consignes. Els resultats obtinguts van permetre afirmar que la velocitat augmentava i es realitzaven les activitats de manera més precisa. (Gee, *et al.*, 2007).

Anderson i Olson (2006) assenyalen que aquest tipus d'intervencions contribueixen a l'estabilitat emocional en nens i nenes amb trastorns emocionals severos, millorant les seves actituds cap a l'escola i facilitant l'aprenentatge de la responsabilitat, el respecte i l'empatia.

Un gran conjunt d'estudis en l'àmbit educatiu han demostrat que els animals atreïen i mantenen l'atenció dels infants, dirigint la seva atenció a l'exterior (Katcher & Wilkins, 1997). Tornar a la calma als infants va ser un primer pas essencial, un cop que la seva atenció era mobilitzada i dirigida cap a l'exterior, l'agitació i les agressions disminuïen, millorant l'entorn educatiu.

Els gossos també tenen un paper en la facilitació del desenvolupament normal. Els efectes d'aquests en la normalització de l'entorn social, van ser descrits en un estudi d'infants que utilitzaven cadires de rodes a classes en les que la majoria de nens i nenes no les utilitzaven ni presentaven necessitats específiques. Els que anaven amb cadires de rodes, que tenien gossos de servei, tenien més companyia en el pati que no pas aquells infants que no tenien (Mader *et al.*, 1989). Aquest fet proporcionava una major oportunitat de relacions socials als infants.

Barker (1999) planteja que les mascotes poden, per mitjà de la seva presència segura, enfortir el sentiment de confiança i seguretat, facilitant un sentiment d'autonomia i despertant interès a emprendre coses, pel seu rol com a companys de joc actiu. D'altra banda, potencien el descobriment del medi i afavoreixen el desenvolupament de la paciència i l'autocontrol. A més, incrementen de manera positiva l'esperit d'esforç i eficàcia, per ser entrenats i reaccionar a les instruccions de l'infant, i afavoreixen el desenvolupament de la identitat en ser companys i actuar com a possibles figures de suport emocional i social.

Observem un efecte significatiu en l'àrea del desenvolupament de l'autonomia i l'empatia dels infants i també en la disminució de conductes agressives dins les aules (Hergovich *et al.*, 2002), ja que les conductes disruptives situades als extrems (agressivitat i

hiperactivitat) es van veure disminuïdes en el context del grup i per tant, la presència del gos a l'aula estimulava positivament la cohesió social del grup i la millora de les condicions d'ensenyament-aprenentatge (Kotrschal i Ortbauer, 2003). A més Kotrschal i Ortbauer (2003), van observar el fet que en presència d'un animal d'intervencions assistides dins de l'aula, l'alumnat mostrava una major atenció a les indicacions del docent.

Per tant, el fet que la seva presència afavoreixi que el clima d'aula i les relacions socials siguin més agradables ens pot indicar un millor funcionament executiu i per tant, unes condicions òptimes per a l'adquisició de nous aprenentatges. És a dir, afavorir el desenvolupament emocional i social de l'alumnat pot ajudar a millorar les funcions executives, alhora, tan necessàries per a assolir un bon rendiment acadèmic (Diamond i Lee, 2011)

Aquests estudis i investigacions ens permeten veure que la implementació d'un animal a l'aula d'infantil, podria ser un factor que infereix en l'adquisició dels continguts curriculars, que faciliti l'augment d'atenció, motivació i cohesió de grup a més d'ésser beneficiós per a crear un ambient relaxat i positiu que faciliti l'aprenentatge. L'educació assistida amb animals és una disciplina relativament nova i que consisteix en millorar o facilitar l'aprenentatge de l'alumnat mitjançant la inclusió de l'animal a les classes, servint-nos com a suports però no com a substitutius. S'utilitzen molts animals, com per exemple els cavalls, conills o els gats però l'animal més conegut per aquestes intervencions, és el gos. És per aquest motiu, que el gos ha estat el principal protagonista dels estudis i antecedents històrics descrits anteriorment.

2.5.2. Les sessions d' EAG

Els objectius de les sessions es defineixen amb la col·laboració i cooperació dels dos professionals que intervenen (tècnic en intervencions assistides amb gossos i professional de l'educació). A continuació es presenten una sèrie d'objectius generals que es podrien treballar a través de les sessions d'EAG, aquests han estat pensats basant-nos en els beneficis detallats en l'anterior apartat:

- Objectius físics: millorar la motricitat i moviment, l'equilibri, el control postural i la coordinació.

- Objectius psicològics: millorar l'autoestima, la confiança, l'autoconcepte i control de les emocions.
- Objectius acadèmics: millorar en els aspectes acadèmics corresponents a les diferents àrees d'educació infantil (Àrea de descoberta d'un mateix i dels altres, àrea de comunicació i llenguatges i l'àrea de descoberta de l'entorn).
- Objectius socials i de motivació: potenciar la millora de les habilitats socials, augmentar la voluntat de realitzar i unir-se a les activitats proposades, i potenciar la motivació i ganes de realitzar exercici.

Alguns exemples d'objectius específics que es poden assolir a través de la implementació d'aquestes són:

- Treballar el llenguatge corporal i verbal
- Expressar emocions
- Augmentar la comprensió lectora
- Acabar amb comportaments violents
- Buscar la comunicació assertiva
- Procurar la col·laboració i el treball en equip
- Potenciar l'empatia i el respecte cap a totes les persones i el respecte cap a un mateix i cap als altres

Per tal d'assolir-los es podrien dissenyar activitats com les següents:

- Llegir contes als gossos així com explicar-los-hi tot el que desitgin.
- Realitzar trencaclosques de manera conjunta
- Jugar a jocs com el *Memory* o el *Dominó*
- Trobar els premis. Dins d'un pot ple de diferents elements (cotó, serpentines...) es troben amagats diferents premis pels gossos que els infants hauran de buscar dins del got per poder premiar-los. A partir d'aquesta activitat treballaríem la organització, la coordinació, la identificació de diferents textures i la psicomotricitat fina.
- Activitats de relaxació amb l'acompanyament del gos.
- Jocs d'ordenació de lletres o de seqüenciacions.

- Realitzar sèries identificant les formes i els colors dels elements a través de patrons que representen els premis dels gossos. Es potenciarà l'atenció, la motricitat fina, la coordinació, el respecte de torns i el treball cooperatiu.
- La preparació de l'aliment i les cures d'un animal a partir de la conversa i reflexions sobre el nostre gos en qüestió.
- Jocs cooperatius on l'animal participa com agent facilitador (de la conversa, del trasllat de materials a través del joc...)

Aquestes activitats són tan sols algunes idees del gran ventall que ens ofereix el món de l'educació assistida amb gossos que han estat pensades a través de la recerca bibliogràfica. En anteriors apartats hem pogut observar una mostra dels beneficis que podem obtenir, però cada sessió és un món nou i se'n poden obtenir una gran diversitat, molts d'ells encara per descobrir.

La **temporització** de les sessions ha de comptar amb el benestar de l'animal i dels infants. Per aquesta raó es recomana que les intervencions s'allarguin entre mitja hora i tres quarts, mostrant-se flexibles a l'estat del gos. D'aquesta manera es podrà garantir la participació de tot l'alumnat i el benestar del gos, el tècnic especialista en intervencions assistides serà qui mesurarà el grau de disponibilitat i estrès de l'animal, proporcionant espais de tranquil·litat o estones de descans.

L'**espai** podria ser la pròpia aula de l'alumnat o bé una sala més gran del centre escolar, és a dir no es necessari un espai específic per a realitzar-les.

El **gos** haurà passat per uns criteris de selecció, que avaluïn si es apte per aquest tipus d'intervenció assistida, per tal de garantir el benestar de l'animal ja que és necessari mantenir un compromís ètic que garanteixi la protecció i cura d'aquest. Des del centre de teràpies assistides amb cans (CETAC, 2021) es proposa el Test SAAM (*Skills Aptitude Actitude Manegment*). Aquest test avalua la futura unitat d'intervenció, és a dir tant al professional tècnic en intervencions assistides com al gos.

Taula 2. Resultats Test SAAM

Possibles resultats del test	
Apte A	Pot participar en tot tipus de programes.
Apte B	No pot participar en determinats programes.
Apte C	Només pot participar en un tipus de programa.
Apte amb observacions	Pot participar en l'execució d'un exercici en concret.

Nota. Adaptació dels apunts del curs de formació Essencial (CECTAC), Elaboració pròpia (2020).

2.5.3 Precaucions i possibles riscos

En aquest apartat es presenten alguns possibles riscos i precaucions que hem de tenir en compte a l'hora d'incloure un gos en les nostres intervencions educatives, descrits per Zamorra (2002).

- *Zoonosis*: es considera Zoonosis a tota aquella malaltia i/o infecció que sigui transmissible naturalment d'un animal vertebrat a un ésser humà. Per això els gossos hauran de dur a terme controls veterinaris de manera periòdica i dur a terme una sèrie d'hàbits i cures per prevenir possibles malalties del propi animal o contagioses a les persones. Hem de garantir el benestar de totes les parts implicades en el projecte.
- Possibles agressions: en el cas de les mossegades, segons Jacobs (2013), en el cas dels gossos, aquells que s'avaluen i es consideren dòcils són una petita amenaça, ja que tant els cuidadors com els gossos, han passat per rigoroses proves d'obediència i temperament abans de ser certificats com a gossos d'intervencions assistides.
- Al·lèrgies: a l'hora d'entrar a l'aula un gos, hem de tenir en compte si cap alumne presenta al·lèrgia. VanFleet (2008) al·lega que els animals poden ser una font d'al·lèrgens. Un dels al·lèrgens és la descamació de la pell seca en el pelatge. Els humans poden inhalar aquest al·lèrgen i que aquest els provoqui erupcions, esternuts, picors i tos. Un altre dels al·lèrgens causant és la saliva, molt comuna en el gos. Quan el gos es llepa la pell o un objecte, la saliva s'asseca i es converteix en escates microscòpiques. Aquestes escates poden trencar-se i surar en l'aire. La respiració d'aquestes escates pot ocasionar en l'humà una reacció al·lèrgica. A més de ser conscients de les possibles al·lèrgies del nostre alumnat, un dels mètodes per tal de reduir les reaccions, es rentar al gos abans de portar-lo a l'escola. D'aquesta manera es reduirà la caspa i la saliva en la pell i pelatge del gos, per tant reduïrem l'efecte de les possibles reaccions al·lèrgiques. (VanFleet, 2008).

3. Marc metodològic

Dins del món de l'educació és important la constant investigació per a poder garantir la millora. Un mestre pot a través dels anys determinar en el seu context (ciutat, alumnes, condicions sociodemogràfiques, etc.) quins elements incideixen favorablement en el seu aprenentatge i millorar les seves pràctiques docents a través de la investigació educativa (Hernández i Mendoza, 2018).

Lawrence Stenhouse (1985) va plantejar la necessitat de que els mestres realitzessin recerca educativa, aquesta va ser concebuda no com un fi en si mateix sinó com un mitjà, en tres sentits: 1) enfortir el criteri del docent perfeccionant així per autogestió la seva pròpia pràctica; 2) enriquir el currículum, perquè el coneixement és com un espiral que es retorna; i 3) generar una comunitat docent crítica.

En aquest sentit, Blández (2010) ens comenta que la investigació ens pot oferir tot el seu suport científic, analitzant, aprofundint, recollint dades i obtenint conclusions sobre la realitat educativa, contribuint d'una forma directa o indirecta a una millor qualitat d'ensenyament. Considera que la unió i retroalimentació dels conceptes innovació i investigació, poden aportar grans beneficis al món de l'educació. La innovació deuria d'estar avalada per la investigació, i alhora aquesta convertir-se en un dels mitjans fonamentals per a iniciar projectes d'innovació educativa.

Segons Pinto i Sanabria (2010) la investigació educativa és un conjunt d'accions sistemàtiques amb uns objectius propis, que sustentats en un marc teòric, un esquema de treball apropiat i un horitzó definitiu, descriuen, interpreten o actuen sobre la realitat educativa, organitzant nous coneixements, teories, mètodes, medis, sistemes, models de patrons de conducta i procediments educatius. Seguint aquesta definició neix la present investigació sobre l'educació assistida a les escoles ordinàries del segon cicle d'educació infantil.

Anteriorment, en el marc teòric trobem tota la informació recollida a través de fonts bibliogràfiques i formacions, en la qual es sustenta el treball d'investigació. A continuació en els següents apartats, trobarem els nostres supòsits de partida, els objectius establerts per aconseguir a través de la investigació i recerca, la metodologia emprada i els instruments que utilitzarem per recollir-ne tota la informació obtinguda i una descripció de la població i mostra que han format part d'aquest treball d'investigació.

Finalment es presentaran els resultats obtinguts, així com la relació d'aquests amb els supòsits inicials de partida i els objectius establerts.

3.1. Supòsits de partida

- Supòsit de partida núm.1. L'educació assistida amb gossos es considera una pràctica destinada a l'alumnat amb necessitats educatives especials (NEE).
- Supòsit de partida núm. 2. La majoria de professionals educatius desconeix els beneficis de l'educació assistida amb gossos i com implementar-los a l'aula.
- Supòsit de partida núm. 3. La majoria de famílies desconeixen l'existència de l'educació assistida amb gossos, així com els seus beneficis.

Aquests tres supòsits de partida han estat comprovats amb una mostra de familiars d'alumnat d'educació infantil, professorat del segon cicle d'infantil i una professional de les intervencions assistides amb gossos d'un municipi de l'Alt Penedès.

3.2. Objectius de la recerca

3.2.1. Objectiu general

- Conèixer les possibilitats d'implementar els programes d'educació assistida amb gossos a les escoles ordinàries d'educació infantil d'un municipi de la comarca de l'Alt Penedès.

3.2.2. Objectius específics

- Conèixer la receptivitat i coneixement de les famílies de l'alumnat d'infantil en l'educació assistida amb gossos.
- Conèixer la receptivitat i coneixement dels professionals de l'educació respecte l'educació assistida amb gossos.

4. Disseny de la investigació

4.1. Metodologia

La present investigació educativa segueix una metodologia mixta, que ens permetrà una millor “exploració, explotació i generalització” de les dades (Johnson i Schooneboom, 2017). D'aquesta manera ens aproparem als objectius d'estudi a través de diferents

visions i se'ns permetrà contrastar-les, obtenint així una visió més amplia de la investigació.

A través del mètode qualitatiu, com ens indica Sandín (2003) es cerca la comprensió en profunditat de fenòmens educatius i socials, a la transformació de pràctiques i escenaris socioeducatius, a la presa de decisions i també cap al descobriment i desenvolupament d'un cos organitzat de coneixement.

D'altra banda utilitzarem un mètode quantitatiu corresponent a una investigació no experimental transversal, recollint dades en un moment i un temps únic. La metodologia quantitativa es centra en les causes del fenomen social, permetent mesurar les variables en un context concret, fent una anàlisi dels mesuraments obtinguts, i així obtenir una conclusió respecte als supòsits de partida. Per a això es triaran tècniques de recollida i anàlisi de dades, per a recollir informació mesurable. Dins de la metodologia quantitativa, i abans de triar la forma en què es recolliran les dades, delimitarem més el mètode. Triarem, les més utilitzades en l'àmbit educatiu (Mateo, 2000), proporcionant-nos tècniques per a descriure la realitat, analitzar relacions, categoritzar, simplificar i organitzar les variables que configuren l'objecte d'estudi. La forma en què es recolliran les dades serà a partir de qüestionaris. Aquest instrument, permet recollir informació de forma estructurada sobre una mostra de persones.

D'altra banda com veurem en els següents apartats, on se'n detallen les característiques principals dels instruments de recollida de dades, els dos models de qüestionari recullen informació qualitativa i quantitativa. Per tant podem considerar que aquest instrument atén a la metodologia mixta explicada anteriorment.

En segon lloc, des d'una perspectiva qualitativa, en la present investigació s'utilitzarà l'entrevista com a instrument de recollida de dades. Es tracta d'una entrevista amb un format semi-estructurat que cerca completar en detall les vivències, coneixement i opinions d'una professional de les intervencions assistides amb gossos. Les característiques de l'instrument en concret, es detallen en els següents apartats, així com la població i la mostra a la qual es dirigeix.

4.2. Temporalització

Taula 3. Temporalització

Fases	Descripció	Dates
Fase 1. Selecció del tema del treball d'investigació i identificació de la problemàtica a investigar.	En aquesta fase s'estableixen els principals objectius de la nostra recerca, definint quins són els nostres supòsits de partida i els objectius a assolir amb aquesta.	Novembre, Desembre i Gener.
Fase 2. Fonamentació teòrica	Recopilació d'informació a través de fonts bibliogràfiques i realització del curs Essential-Online Intervencions assistides amb animals, a càrrec de CETAC (Centre de d'estudis del Centre de Teràpies assistides amb Cans) (Annex núm.1). Aquesta fase serà la base i fonamentació del disseny de la present investigació educativa.	Mesos de Febrer i Març
Fase 3. Disseny de la investigació	En aquesta fase s'elaborarà, el disseny de la investigació tenint en compte la metodologia emprada, els instruments de recollida de dades, la població i la mostra.	Març i Abril
Fase 4. Validació dels instruments de recollida de dades	Per tal de verificar el nostre disseny d'instruments i l'adequació d'aquests per a l'assoliment dels objectius, passaran per un procés de validació realitzat per diversos professionals de la Universitat Rovira i Virgili.	Finals d'abril i principis de maig.
Fase 5. Recollida de dades	En aquesta fase es passa a l'acció mitjançant la recollida de dades a través dels dos models de qüestionaris i l'entrevista.	07/05/2021-14/05/2021
Fase 6. Organització, categorització i anàlisi de dades	En aquesta fase del treball, s'organitzaran les dades recollides i es descriuran realitzant un anàlisi d'aquestes.	14/05/2021-17/05/2021
Fase 7. Conclusions	En aquesta fase es conclou la present investigació relacionant els resultats obtinguts amb els supòsits de partida i objectius de la recerca.	14/05/2021-17/05/2021

Nota. Cronograma d'elaboració pròpia, 2021.

4.3. Context (Població i mostra)

La present investigació es contextualitza a la comarca de l'Alt Penedès, situada a la província de Barcelona dins de la comunitat autònoma de Catalunya. Concretament ens centrarem en un dels seus municipis que actualment té una població de 40.410 habitants (IDESCAT, 2021).

Actualment la seva oferta formativa per al segon cicle d'infantil i primària, engloba deu centres educatius, sis dels quals són públics del Departament d'Educació i els quatre restants són concertats.

Es proporciona la visió dels diferents perfils que conformen les sessions d'educació assistida amb gossos. Per una banda comptarem amb els professionals del món educatiu, del segon cicle d'infantil de les escoles del municipi. En segon lloc tindrem en compte,

les famílies de l'alumnat que acudeix a aquestes escoles. I en tercer lloc, per finalitzar comptarem amb les experiències, opinions i coneixements d'una professional de les intervencions assistides amb animals.

La mostra és el subgrup de la població en la qual centrarem la nostra investigació, requereix una delimitació d'aquesta per seleccionar els casos o unitats d'estudi. En el present treball, s'ha tingut en compte una mostra no probabilística, és a dir la tria dels participants ha estat derivada pels nostres supòsits i objectius de la investigació. En total hem enquestat a 35 mestres del segon cicle d'infantil, i a 30 familiars de l'alumnat del segon cicle d'infantil i entrevistat a una professional de les intervencions assistides amb animals.

4.4. Instruments de recerca

Per la recollida de dades, com s'ha esmentat en els anteriors apartats, utilitzarem els qüestionaris i l'entrevista. A continuació se'n detallen els motius de la selecció i les característiques dels propis instruments.

Tots els instruments han estat validats per professionals dels Departaments de Psicologia i Pedagogia de la Universitat Rovira i Virgili.

4.4.1.Els qüestionaris

Tal com afirma García, T. (2003) el qüestionari és un instrument fàcilment accessible, gràcies a la societat tecnològica en la qual vivim, i es pot anar més enllà dels tradicionals elaborats en paper, per aquest motiu utilitzarem qüestionaris electrònics per facilitar l'accés. A més, desenvolupar un qüestionari permetrà als individus salvar completament el seu anonimat (Garcia, T.,2003), complint amb els compromisos ètics que decreta la llei de protecció de dades. (Llei Orgànica 3/2018). Per aconseguir els objectius de la investigació, s'han dissenyat dos models de qüestionari, per una banda es realitzarà una recollida de dades a través d'un model destinat a professionals de l'educació del segon cicle d'Educació Infantil i d'altra banda es destinarà un segon model de qüestionari a familiars d'usuaris d'educació infantil.

A continuació se'n detallaran les principals característiques de cada un dels models dels qüestionaris.

Model 1. Qüestionari destinat a professionals del Segon Cicle d'Educació Infantil.

Aquest model pretén valorar el coneixement, experiència i opinions del professorat de les aules d'infantil de les escoles ordinàries del municipi. Es tracta d'un qüestionari indirecte, ja que la persona enquestada és qui llegeix i respon cada una de les preguntes. A més es respon de manera telemàtica a través de dispositius electrònics, creat a partir del *Google Formularis*. Esta format per vint-i-una preguntes, dinou d'elles obligatòries per a tots i totes de respondre per a poder contestar les següents, a excepció de les dues restants (pregunta núm.11 i núm.12) que només seran resoltes depenent de la resposta de la pregunta número 10. És un qüestionari estructurat, que segueix un ordre concret, a continuació se'n detalla el contingut del qüestionari dividit en tres grans blocs:

Taula 4. Qüestionari model 1

Blocs	Contingut	Preguntes
Bloc 1	Es coneix el perfil del participant. S'identifica l'edat del participant, la seva opinió respecte als gossos, la funció que desenvolupa en el centre escolar, el número d'alumnes que té i de quin curs pertanyen.	- Pregunta núm.1 - Pregunta núm.2 - Pregunta núm.3 - Pregunta núm.4 - Pregunta núm.5
Bloc 2	S'introdueix l'educació assistida amb gossos i s'identifica el seu coneixement, formació i experiència al respecte.	- Pregunta núm.6 - Pregunta núm.7 - Pregunta núm.8 - Pregunta núm.9 - Pregunta núm.10 - Pregunta núm.11 - Pregunta núm.12
Bloc 3	Es tenen en compte les seves opinions i el grau de receptivitat que mostren davant de l'educació assistida amb gossos	- Pregunta núm.13 - Pregunta núm.14 - Pregunta núm.15 - Pregunta núm.16 - Pregunta núm.17 - Pregunta núm.18 - Pregunta núm. 19 - Pregunta núm. 20 - Pregunta núm. 21

Nota. Taula de pròpia elaboració que mostra l'estructura del Qüestionari per als professionals educatius, 2021.

Pel que fa a la tipologia de preguntes, hi trobem la següent selecció:

-Preguntes obertes: hi trobem tres preguntes obertes que donen la possibilitat d'explicar la seva funció a l'escola, el nombre d'alumnes que té a l'aula i quins considera que són els principals riscos o inconvenients d'incloure l'EAG dins de les aules d'infantil.

-Preguntes tancades: Les respostes ja venen definides i tan sols ha de marcar la que consideri més afí segons la seva opinió, coneixement o experiència. En són preguntes tancades també, les preguntes dicotòmiques, que tan sols ofereixen dues alternatives que exclouen la possibilitat l'una de l'altre, com en el cas de les respostes: Sí o No.

-Escala de graus o Escala *Likert* (preguntes núm. 18, núm.20 i núm.21) que ens permetran conèixer el nivell d'acord, d'importància i de probabilitat de les preguntes, seguint el següent patró:

Taula 5. Adaptació de l'Escala Likert

1	2	3	4
En desacord	Indiferent	D'acord	Totalment d'acord

Nota. Adaptació de l'Escala Likert a partir de la informació de "*Metodología de la investigación. Las rutas cuantitativas, cualitativa y mixta*".

Preguntes de múltiples opcions: es poden seleccionar múltiples respostes per tal d'aproximar-nos al màxim a les seves respostes. D'aquestes en podem trobar cinc preguntes al llarg del qüestionari. (núm.5, núm.7,núm.8,núm.10 i núm.12)

El model de qüestionari es troba a l'Annex núm.2.

Model 2. Qüestionari destinat a famílies d'infants del Segon Cicle d'Infantil

Aquest model pretén valorar el coneixement, experiència i opinions de les famílies dels infants. Es tracta d'un qüestionari indirecte, ja que és la mateixa persona la que llegeix i respon cada una de les preguntes. A més es respon de manera telemàtica a través de dispositius electrònics, creat a partir del *Google Formularis*. Està format per disset preguntes, totes amb obligació de resposta per poder passar a la següent, a excepció de la pregunta núm. 9 que dependrà de la seva resposta en l'anterior qüestió.

Es tracta d'un qüestionari estructurat, que segueix un ordre concret, a continuació se'n detalla el contingut dividit en tres blocs.

Taula 6. Qüestionari Model 2.

BLOCS	CONTINGUT	PREGUNTES
Bloc 1	Es coneix el perfil del participant així com del seu/seua fill/filla. S'identifica l'edat del familiar, si li agraden o no els gossos i el curs dels seus fills o les seves filles.	- Pregunta núm. 1 - Pregunta núm.2 - Pregunta núm. 3
Bloc 2	S'introdueix l'educació assistida amb gossos i s'identifica el seu coneixement, formació i experiència al respecte.	- Pregunta núm. 4 - Pregunta núm. 5 - Pregunta núm. 6 - Pregunta núm. 7

		- Pregunta núm.8 - Pregunta núm. 9
Bloc 3	Es tenen en compte les seves opinions i el grau de receptivitat que mostren davant de l'educació assistida amb gossos	- Pregunta núm. 10 - Pregunta núm. 11 - Pregunta núm. 12 - Pregunta núm. 13 - Pregunta núm. 14 - Pregunta núm. 15 - Pregunta núm. 16 - Pregunta núm. 17

Nota.. Taula de pròpia elaboració que mostra l'estructura del Qüestionari per als familiars dels infants, 2021.

Pel que fa a la tipologia de preguntes, hi trobem la següent selecció:

-Preguntes obertes: dins del qüestionari hi trobem una pregunta oberta que ofereix als familiars identificar els possibles riscos o dificultats d'implementar l'EAG a les aules (Pregunta núm. 16).

-Preguntes tancades: d'aquest tipus en trobem deu preguntes en total. Les respostes ja venen definides i tan sols ha de marcar la que consideri més afí segons la seva opinió, coneixement o experiència. En són preguntes tancades també, les preguntes dicotòmiques, que tan sols ofereixen dues alternatives que exclouen la possibilitat l'una de l'altre, com en el cas de les respostes: Sí o No.

-Escala de graus o Escala de *Likert*, al present qüestionari hi podem trobar dos preguntes d'aquest tipus (preguntes núm. 15 i pregunta núm.17) que ens permetran conèixer el nivell d'acord, d'importància i de probabilitat de les preguntes, seguint el següent patró:

Taula 7. Adaptació Escala Likert

1	2	3	4
En desacord	Indiferent	D'acord	Totalment d'acord

Nota. Adaptació de l'Escala Likert a partir de la informació de "*Metodología de la investigación. Las rutas cuantitativas, cualitativa y mixta*".

-Preguntes de múltiples respostes: es poden seleccionar múltiples respostes per tal d'aproximar-nos al màxim a les seves respostes. D'aquestes en podem trobar cinc preguntes al llarg del qüestionari. D'aquest tipus trobem quatre preguntes (núm.3, núm.5, núm.6 i núm.8).

El model de qüestionari es troba a l'Annex núm.3.

4.4.2. Entrevista a una professional de les intervencions assistides amb gossos

El segon instrument, elaborat per la recerca de dades, és l'entrevista.

La tria d'aquest instrument com a recollida de dades, ha estat influïda per la sèrie de beneficis que pot aportar a la nostra investigació, entre els quals destaquen els següents (Heinemann,2003):

- Ofereix un ampli espectre d'aplicació, ja que és possible esbrinar fets no observables com poden ser: significats, motius, punts de vista, opinions, insinuacions, emocions, valoracions, etc.
- No se sotmet a limitacions espai-temporals: és possible preguntar per fets passats i també per plantejaments futurs.
- Ens permet centrar el tema i orientar-nos cap als nostres objectius.
- Permet una observació pròpia i aliena, perquè dóna la possibilitat d'esbrinar tant informacions pròpies (motius, motivacions, opinions, etc.), com a observacions realitzades referents a un succés o a una altra persona.

En l'entrevista, a través de les preguntes i respostes s'aconsegueix una comunicació i construcció conjunta de significats respecte a un tema (Janesick, 1998 citat per Hernández i Mendoza, 2018). Per aquest motiu s'ha considerat l'entrevista com un instrument idoni per aprofundir sobre les experiències, coneixements i opinions d'una professional de l'EAG.

En la nostra investigació s'utilitzarà l'entrevista semiestructurada concretament una entrevista d'opinió. En l'entrevista s'indaga sobre la seva formació, experiències, com funcionen les sessions de EAG, els principals neguits, etc. El guió de l'entrevista semiestructurada es troba a l'Annex núm. 4.

Aquesta consta d'un total de vint-i-una preguntes respostes per una Mestra d'Educació Especial i amb el Màster d'intervenció Psicoeducativa assistida amb animals. És un perfil que encaixa per respondre els nostres supòsits de partida ja que ens ofereix la visió d'una professional del món educatiu especialitzada amb NEE i alhora la d'una professional d'Intervencions Psicoeducatives assistides amb animals.

5. Resultats

El dia sis de maig, es va realitzar l'entrevista semiestructurada a una Mestra d'Educació Especial amb titulació de Màster en intervencions psicoeducatives assistides amb gossos. Amb l'objectiu d'obtenir informació sobre l'experiència, formació, opinions i la implementació real que tenen aquest tipus de propostes dins de les aules, des d'una visió professional que té aproximadament cinc anys d'experiència laboral en les intervencions assistides amb gossos.

A continuació se'n detalla la informació més rellevant per la nostra investigació, realitzant un anàlisi qualitatiu. L'entrevista completa es troba a l'Annex núm.5.

La seva motivació per iniciar-se en el camí de les intervencions assistides amb gossos, va néixer fruit d'ajuntar el seu gust pels animals amb l'educació. Anteriorment havia treballat amb els seus gossos de forma puntual amb algunes escoles, però a dia d'avui des de fa cinc anys va iniciar el seu propi projecte a l'escola on treballa, realitzant una sessió setmanal de cinquanta minuts. Ens afirma que l'usuari més comú en aquest tipus d'intervencions a dia d'avui és l'alumnat amb NEE. Al llarg de l'entrevista fa esment a quins són els principals perfils: "Solen ser alumnat amb necessitats educatives especials, acostumen a ser infants amb TEA, dificultats d'aprenentatge i dificultats motrius".

Quan parlem dels beneficis es mostra segura de què aquest tipus d'intervencions ofereix molts beneficis pels infants, i quan se li demana que en citi algun ens detalla els següent: "l'animal facilita l'accés a l'alumne i a la seva capacitat de concentració. És més, la simple presència de l'animal relaxa a l'alumne i facilita poder accedir a ell i alhora poder accedir als continguts".

A continuació es presenten un conjunt de preguntes que es van realitzar, on l'entrevistada ens mostra la seva opinió sobre la viabilitat i el grau de preparació que tenen les escoles davant d'aquest tipus d'intervencions assistides.

-Considera que el sistema educatiu, o la majoria d'escoles, està preparat per portar a terme aquest tipus d'intervencions? En aquest terreny considero que encara queda bastant per estar preparats, crec que manca una mica de formació i conscienciació sobre les millores i grans avenços que es produeixen amb aquestes intervencions."

- Creu que l'escola ordinària és receptiva a aquest tipus de propostes?

No massa, sembla ser que algunes escoles comencen a ser-ho però no coneixen massa aquestes intervencions. En l'actualitat, és coneix més en Escoles d'Educació Especial.

- Considera llavors que, en general, els professionals educatius coneixen en que consisteix una educació assistida amb gossos?

M'atreveria a dir que la majoria no ho coneix, conec molt pocs mestres que coneguin l'educació assistida amb gossos.

-Quines són les possibilitats reals d'implementar els programes d'educació assistida a les aules d'escoles ordinàries? Creu que l'escola està preparada per portar a terme aquest tipus demanda?

Les possibilitats reals d'implementar-ho a l'escola ordinària actualment i malauradament són molt poques, els professionals del món educatiu com he afirmat anteriorment no coneixen gairebé aquestes propostes i per tant es complica el fet d'implementar-les, d'altre banda les famílies tampoc són gaires coneixedores. A més primer necessitem finançament a l'hora de contractar les empreses o associacions que ho fan o bé comptar amb professionals com jo que ho faig sense ànim de lucre i perquè m'agrada i veig que hi ha moltes coses positives que oferir a l'alumnat. I si no es reconeix el valor d'aquestes, seran moltes les escoles que decidiran no finançar aquest tipus de propostes.

Centrant la temàtica d'educació assistida amb gossos a la nostra etapa, l'etapa d'infantil, també s'ha aprofundit en la seva opinió i experiència en etapes primerenques.

-Considera que l'etapa d'infantil és una bon moment per implementar l'educació assistida amb gossos?

L'etapa d'infantil és on comença l'aprenentatge, i per què no implementar-ho també? Si treballem amb l'educació assistida amb gossos des de ben petits, els beneficis els notarem abans. Tot i que també crec que en aquestes etapes les famílies potser tenen més pors d'entrar un gos a l'aula, ja sigui per la mida, per si mossega... Però des del meu punt de vista ho trobo una bona idea i de fet tinc experiència amb alumnat d'infantil.

Per tal de finalitzar l'entrevista es va parlar del valor que té actualment l'educació assistida amb gossos segons el seu tarannà.

- Llavors, segons la seva opinió, l'educació assistida amb gossos no té el valor que mereix?

Definitivament no, amb majúscules i exclamació. Encara queda molt de camí per reconèixer les intervencions assistides amb animals, en aquest cas l'educació assistida amb gossos, com es mereix. Però el motor de canvi el tenim nosaltres, professionals de l'educació i professionals de les intervencions assistides amb gossos.

Qüestionari per als professionals educatius del Segon Cicle d'Educació Infantil (Model 1)

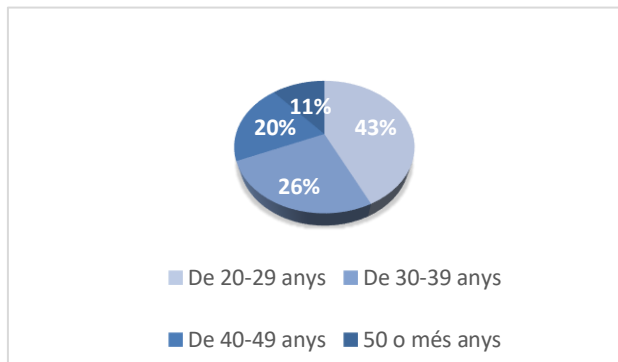
El qüestionari ha obtingut una mostra de 35 professionals educatius del Segon Cicle d'Educació Infantil. A continuació es presenta l'anàlisi qualitatiu i quantitatiu dels resultats obtinguts, seguint la divisió establerta per blocs de contingut, anteriorment explicada a l'apartat d'instruments.

Resultats del Bloc 1

Els perfil dels **professionals** que han respòs el qüestionari, són mestres d'infantil (74%) o professionals amb la titulació de tècnics d'educació infantil (26%). La majoria (43%) es troba a una **franja d'edat** entre els vint i vint-i-nou anys, dins de la franja d'edat de 30 a 39 anys hi trobem el 26% de professionals, de 40 a 49 anys hi trobem un resultat semblant amb un 20% i una minoria de 50 o més anys representant un 11% del total, la mitjana d'edat aproximadament es troba al voltant dels 35 anys. A continuació a la Figura 1 i la Figura 2 podem veure la representació gràfica dels resultats.

Figura 1

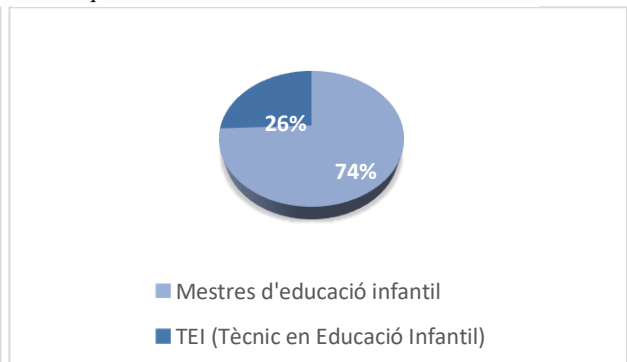
Edat dels professionals educatius

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 1 (Qüestionari Model 1)

Figura 2.

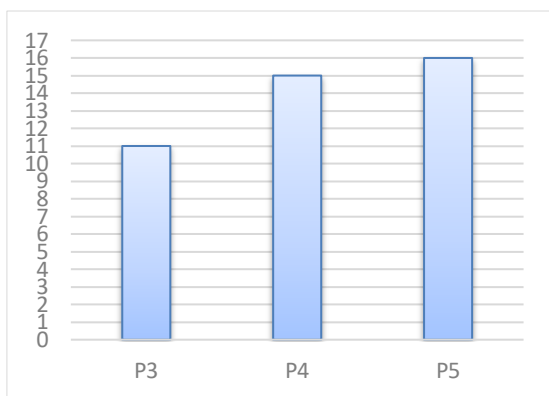
Funció que realitzen en el centre escolar

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm.3 (Qüestionari Model 1)

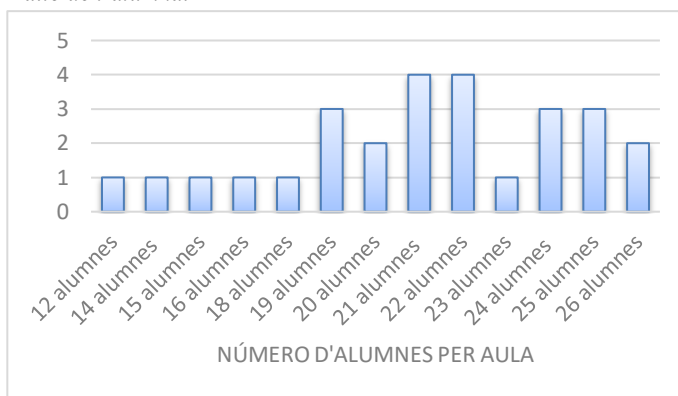
Els tutors i tutores d'aula, imparteixen les seves classes als següents **cursos** del Segon Cicle d'Infantil (Figura 3): P3 (35,5%), P4 (48,4%) i P5 (51,6%). En quant a la **ràtio**, els resultats més freqüents giren al voltant de vint-i-un i vint-i-dos alumnes (Figura 4).

Figura 3.
Curs de l'alumnat

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 5 (Qüestionari Model 1)

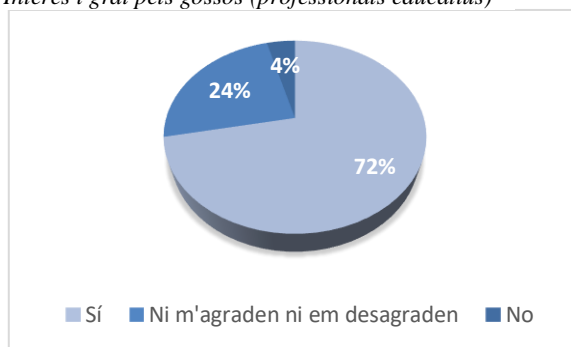
Figura 4.
Ràtio de l'alumnat

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 4 (Qüestionari Model 1)

En relació al **seu interès i grat pels gossos** (Figura 5). A la majoria de professorat sí li agraden els gossos (72%), d'altra banda hi ha professionals que no mostren especial interès és a dir ni els hi agraden ni els desagraden (24%) i una minoria que afirma que no li agraden els gossos (4%).

Figura 5.
Interès i grat pels gossos (professionals educatius)

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 2 (Qüestionari Model 1)

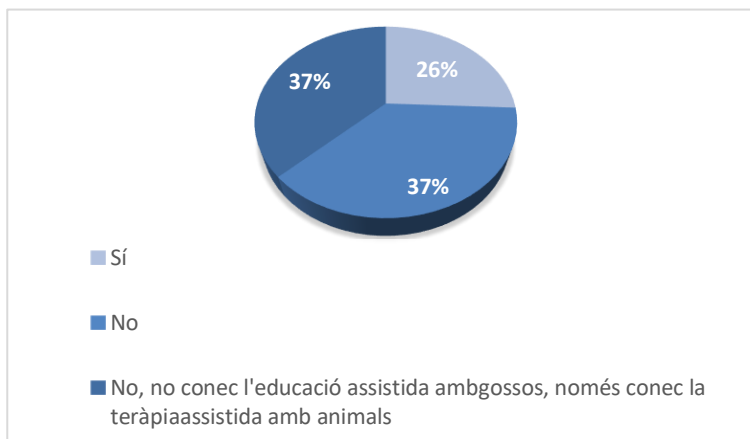
Resultats del Bloc 2

En aquest bloc s'introdueix l'Educació assistida amb gossos i els resultats en quant el coneixement, formació i experiència al respecte.

En primer lloc, es presenten els resultats a la pregunta de si havien **sentit a parlar de l'educació assistida amb gossos** i a partir de l'anàlisi de la Figura 6 podem afirmar que

una minoria ha sentit a parlar de l'educació assistida amb gossos (26%). D'altra banda el sector de professionals que no la coneix (74%), es divideix en dos subgrups: els que 37% neguen haver sentit parlar d'EAG (37%) i els que no la coneixen però la relaciona amb el que sap de teràpia assistida amb gossos (37%).

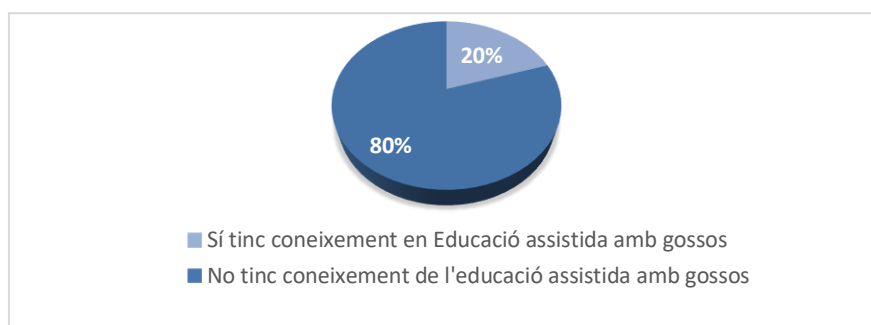
Figura 6.
Han sentit a parlar de l'EAG

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm.6 (Questionari Model 1)

A partir de la Figura 7 es detalla quin és el **coneixement** en l'educació assistida amb gossos que tenen els professionals educatius que han participat en la recerca. Es tractava d'una pregunta que permetia múltiples opcions. La resposta més freqüentada afirma que no tenen coneixement en el tema (80%). Els que sí que tenen coneixement (20%), han vist informació a les xarxes socials (4 participants), li han parlat de programes d'educació assistida amb gossos (4 participants), ha llegit articles o notícies d'EAG (3 participants) o coneix mestres que han participat o infants que han gaudit d'aquests projectes (2 participants).

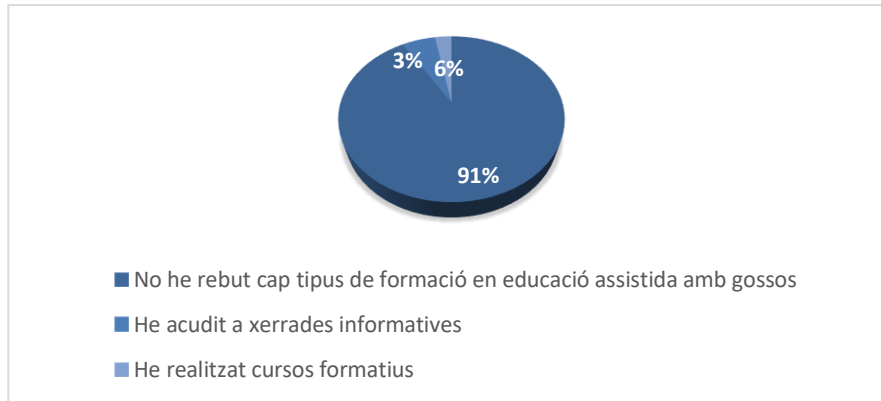
Figura 7.
Coneixement en EAG

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 7 (Questionari Model 1)

La **formació rebuda** en EAG (Figura 8) , és gairebé nul·la en la majoria dels participants, un 91% nega haver rebut formació en aquest àmbit a excepció d'un 3% que ha realitzat cursos formatius i un 6% que ha acudit a xerrades informatives.

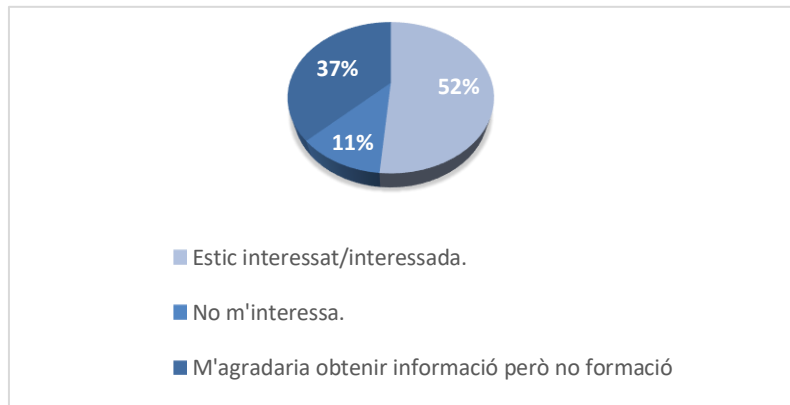
Figura 8.
Formació en EAG

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 8 (Qüestionari Model 1)

L'**interès per rebre informació i formació** respecte l'EAG és comú en un 52% dels professionals enquestats, altres professionals voldrien rebre informació però no formació (37%) i la minoria no es troba interessat pel tema (11%).

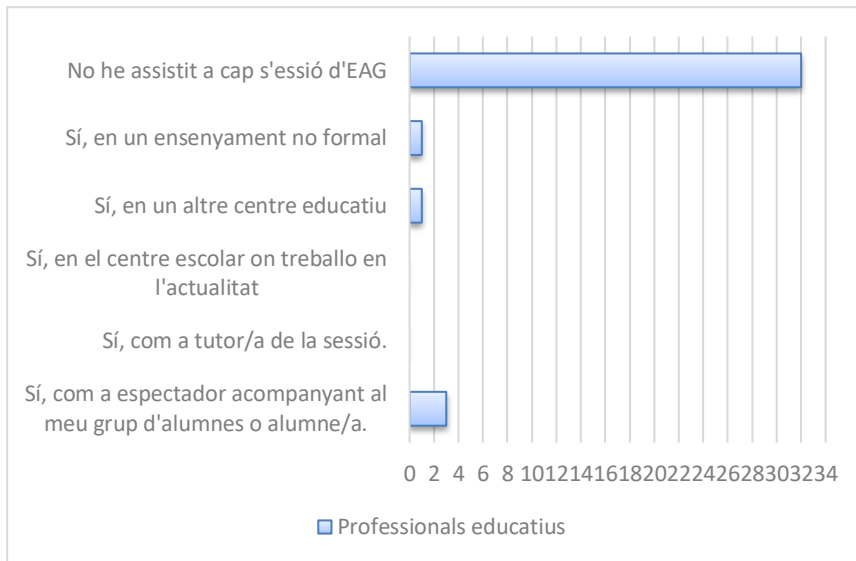
Figura 9.
Interès per rebre informació i formació

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 9 (Qüestionari Model 1)

L'**experiència** dels nostres participants **en les sessions d'Educació Assistida amb Gossos** és nul·la en la majoria dels casos (97%) tot i que hi ha una minoria (3%) que si ha assistit a sessions d'EAG i a través de les múltiples respostes ens indiquen com han estat aquestes experiències (Figura 10).

Figura 10.
Experiència amb sessions d'EAG

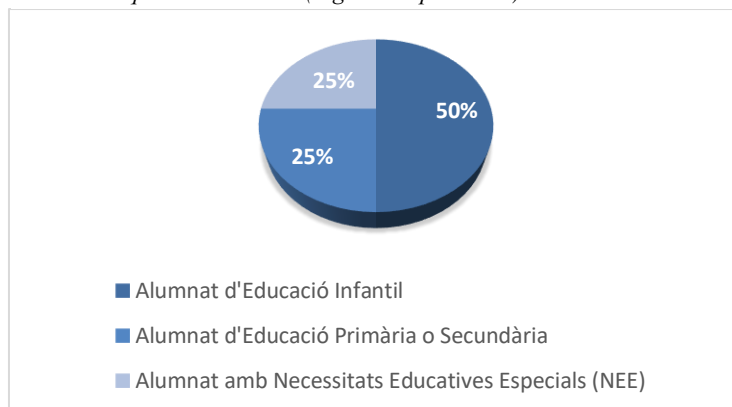

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 10 (Qüestionari Model 1)

El 100% dels professionals que han respost que sí han assistit, afirmen que han assistit a un total d'entre una i tres sessions.

El perfil de l'alumnat de les sessions on han participat, és el següent: el 50% és alumnat d'educació infantil, un 25% alumnat de primària o secundària i un 25% alumnat amb Necessitats Educatives Especials (NEE).

Figura 11.
Característiques de l'alumnat (segons l'experiència)

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 12 (Qüestionari Model 1)

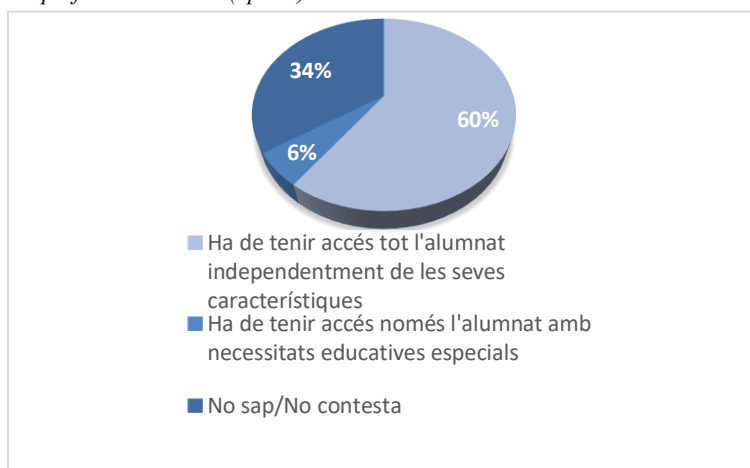
Resultats del Bloc 3

En aquest Bloc es mostren els resultats obtinguts respecte les seves opinions i el grau de receptivitat que mostren davant de l'educació assistida amb gossos.

La majoria de professionals participants, considera que les sessions s'haurien de realitzar amb una **frequència** regular de dos cops al mes (60%) i d'altra banda el 40% restant considera que hauria de tractar-se de sessions puntuals.

Tenint en compte les característiques de l'alumnat i l'accessibilitat a les sessions d'EAG, la opinió dels professionals ha estat la següent: un 60% considera que tot l'alumnat independentment de les seves característiques ha de tenir accés a l'EAG, una gran part del grup desconeix quin hauria de ser el perfil de l'alumnat per a gaudir de les sessions (34%) i una darrera part minoritària considera que només ha de tenir accés l'alumnat amb NEE (6%).(Figura núm.12)

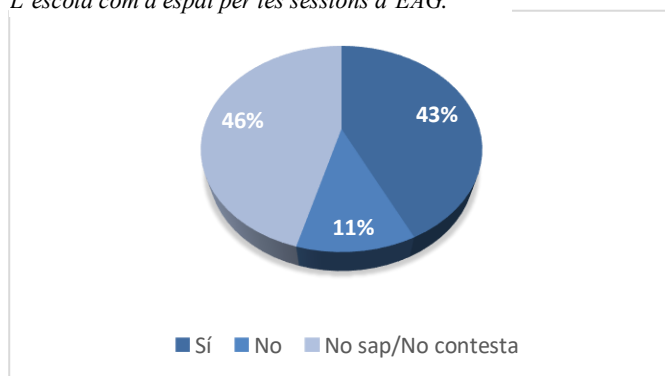
Figura 12
El perfil de l'alumnat (opinió)

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 14 (Qüestionari Model 1)

Un 43% considera que l'**escola** és un **espai adient** per dur a terme sessions d'EAG, d'altra banda hi ha un sector que es situa en una posició neutre perquè desconeix si ho podria ser (46%) i una minoria que nega que l'escola pugui ser un espai adient (11%).

Figura 13
L'escola com a espai per les sessions d'EAG.

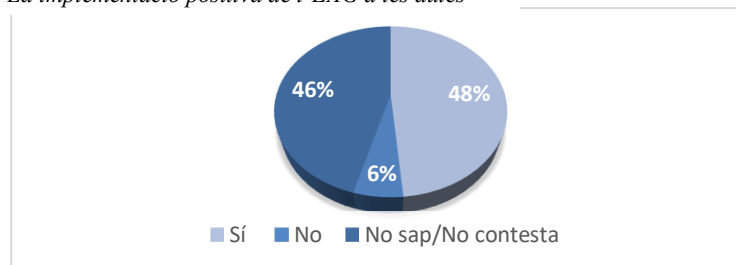

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 15 (Qüestionari Model 1)

Analitzant la implementació de l'EAG a les aules, un 48% considera que és positiu, un 46% desconeix si podria resultar-ho i una minoria d'un 6% nega la positivitat d'implementar-la.

Figura 14

La implementació positiva de l'EAG a les aules

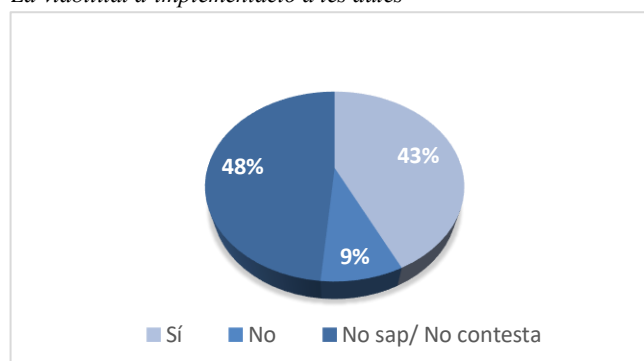

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 16 (Qüestionari Model 1)

Respecte la **viabilitat d'implementar l'EAG al seu centre de treball actual**, un 43% afirma que si seria viable, un 48% dubta de la viabilitat a la seva escola i un 9% nega que sigui viable implementar l'EAG a la seva escola actual.

Figura 15

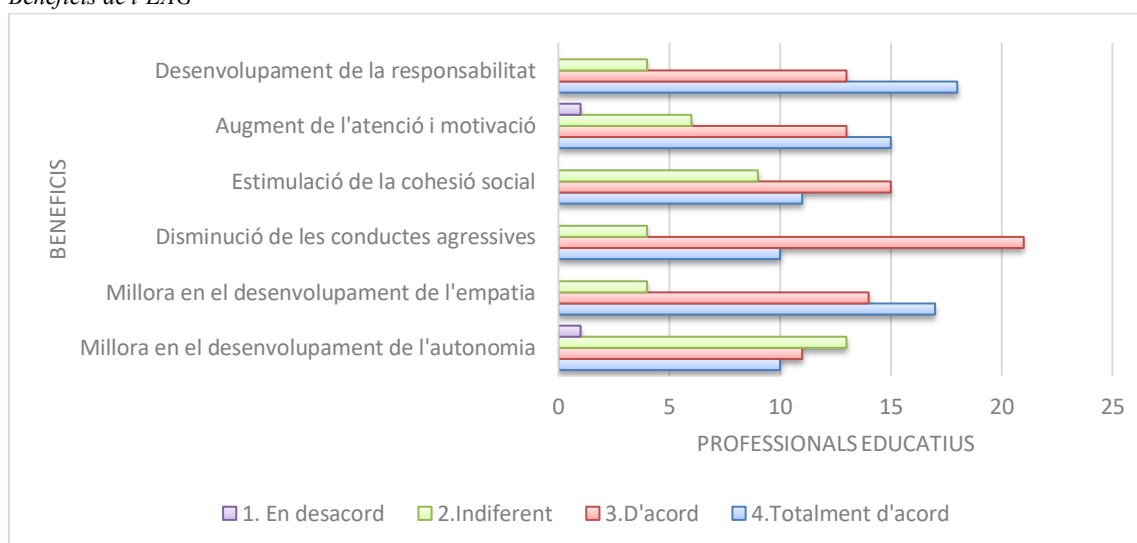
La viabilitat d'implementació a les aules

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 17 (Qüestionari Model 1)

Els professionals enquestats han puntuat seguint una Escala Likert els seu grau d'acord en els **beneficis** que ens proporciona l'educació assistida amb gossos. Atenent a la següent escala: 1: En desacord. 2: Indiferent 3: D'acord 4. Totalment d'acord. A continuació és presenta la Figura 16 que recull gràficament totes les respostes obtingudes.

Figura 16
Beneficis de l'EAG

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 18 (Questionari Model 1)

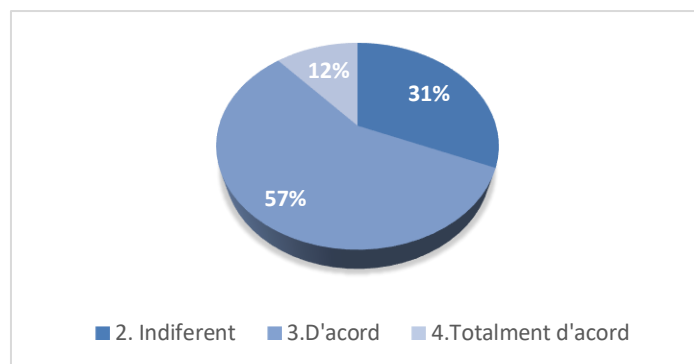
Com podem veure en la Figura 16, els participants es mostren majoritàriament d'acord o totalment d'acord amb els beneficis proposats. D'altra banda també hi ha un gran sector que es mostra indiferent i una petita minoria que està en desacord principalment en la millora del desenvolupament de l'autonomia i en l'augment de l'atenció i motivació.

Els participants davant de la pregunta oberta que demana enumerar els principals **inconvenients o dificultats**, ens han proporcionat els següents resultats: la manca de formació i coneixement per part del professorat, l'espai de l'aula, possibles al·lèrgies, les ràtios elevades d'infants a les aules, el preu dels serveis i la responsabilitat del gos.

Per últim utilitzant de nou l'Escala Likert de graus d'acceptació anteriorment utilitzada, els participants van enumerar el **grau d'acceptació** que creien que hi hauria entre les **famílies** de l'aula i el **clastre de professorat** si s'implementés l'EAG a les aules. A la Figura 17 podem observar els resultats en relació a les famílies i a la Figura 18 els resultats en relació al clastre de professorat.

La majoria de professionals participants (57%) considera que les famílies es mostrarien d'acord a la implementació de l'EAG a les aules, un 31% considera que les famílies es mostrarien indiferents i una minoria d'un 12% considera que s'acceptaria per part de les famílies totalment d'acord. Cap dels membres considera que la família es mostraria en desacord a les propostes d'EAG a les aules.

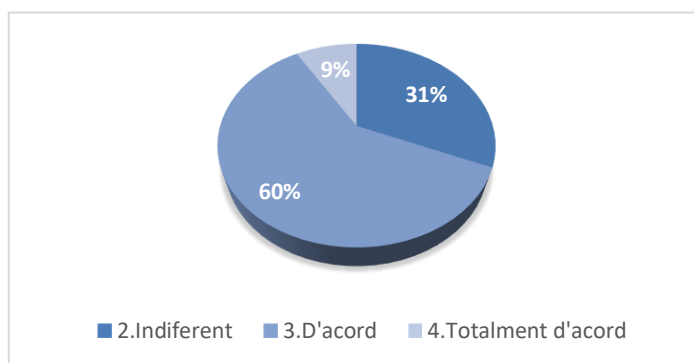
Figura 17
Acceptació entre les famílies segons l'opinió dels mestres

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 20 (Qüestionari Model 1)

Respecte a l'opinió segons l'acceptació que tindria dins del claustre educatiu, la majoria (60%) considera que es mostraria d'acord a la implementació, un 31% considera que el claustre es mostraria indiferent i un 9% considera que es mostraria totalment d'acord. De nou, cap participant considera que el claustre s'oposés a la implantació, estant en desacord.

Figura 18
Acceptació dins del claustre de professorat

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 21 (Qüestionari Model 1)

Qüestionari per a les famílies de l'alumnat del Segon Cicle d'Infantil

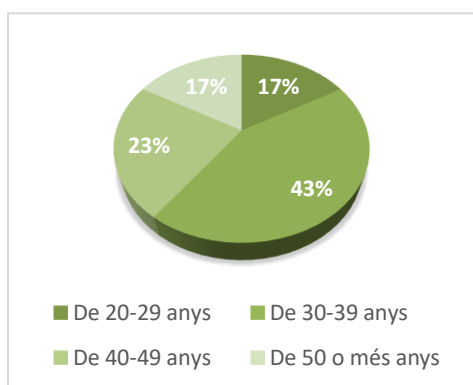
Aquest model investiga el coneixement, experiència i opinions de les famílies dels infants, a continuació se'n detallen els resultats obtinguts classificant la informació en els tres blocs del qüestionari. S'ha obtingut una mostra de 30 participants.

Resultats del Bloc 1

En aquest Bloc es coneix el perfil del participant així com el del seu/seva fill/filla. S'identifica l'edat del familiar, el curs del seus fills o les seves filles i si són del seu grat els gossos.

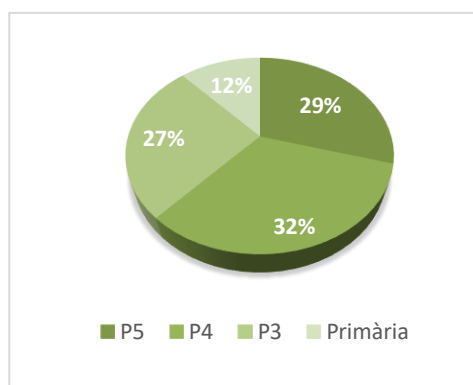
La **franja d'edat** (Figura 19) més freqüent en els nostres participants, és la franja de 30 a 39 anys, representant un 43% dels familiars, la resta de 20 a 29 anys representa un 17% dels participants, de 40 a 49 anys representen un 23% i a partir de 50 anys representen un 17% dels familiars, la mitjana d'edat es troba aproximadament al voltant dels 39 anys. D'altra banda la informació obtinguda dels **cursos de l'alumnat** es recull a la Figura 20. Els resultats han estat els següents P3 (27%) ,P4 (32%) i P5 (29%), i com era una pregunta en la que els participants podien seleccionar múltiples respostes, també ens indiquen que l'alumnat d'infantil té germans o germanes a primària (12%).

Figura 19.
Edat dels familiars

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 1 (Qüestionari Model 2)

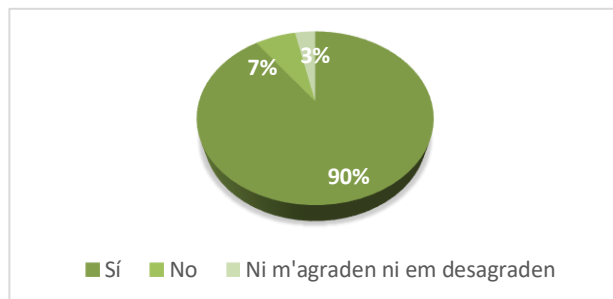
Figura 20
Curs dels seus/seves fills/ filles

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 3 (Qüestionari Model 2)

A la majoria dels participants els hi agraden als gossos (90%), tot i que hi ha una minoria que afirma que no li agraden (7%) i la resta ha optat per una resposta neutra ja que ni li agraden ni li desagraden (3%).

Figura 21
Interès i grat pels gossos (familiars)

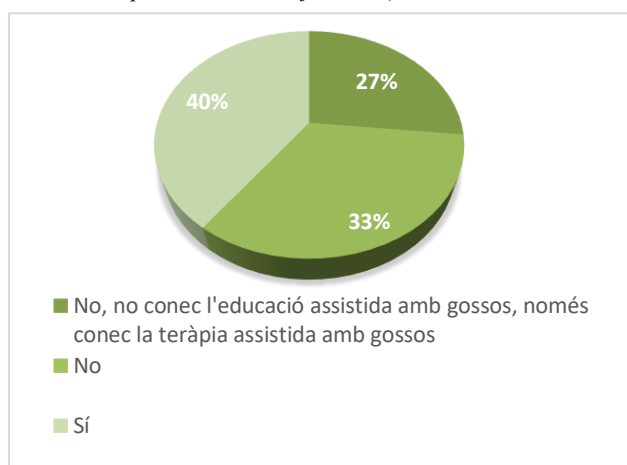
Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 2 (Qüestionari Model 2)

Resultats del Bloc 2

En aquest apartat s'introdueix el concepte d'educació assistida amb gossos i s'identifica el seu coneixement, formació i experiència al respecte.

Un 40% dels familiars ha **sentit a parlar de l'EAG**, mentre que el 60% que no ha sentit a parlar de l'educació assistida amb gossos es divideix en dos subgrups: els que no la coneixen (33%) o els que només coneixen la teràpia assistida amb gossos i la relacionen (27%). Els resultats queden representats gràficament a la Figura 22.

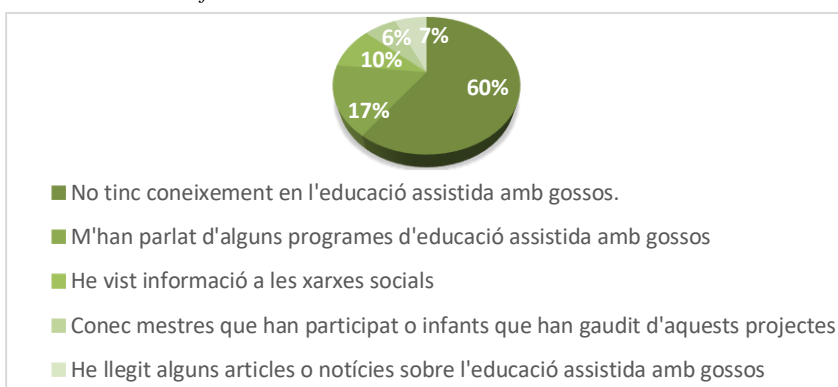
Figura 22
Han sentit a parlar de l'EAG (familiars)

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 4 (Qüestionari Model 2)

Els resultats obtinguts en quant al **coneixement respecte l'EAG**, davant de les múltiples opcions van ser els següents. Divuit dels trenta participants, no tenen cap tipus de coneixement en EAG (60%). La resta de participants, ha sentit a parlar d'alguns programes d'educació assistida amb gossos (17%), ha vist informació a les xarxes socials (10%), coneix mestres que han participat o infants que han gaudit d'aquests projectes (6%) o ha llegit alguns articles o notícies sobre l'EAG (7%).

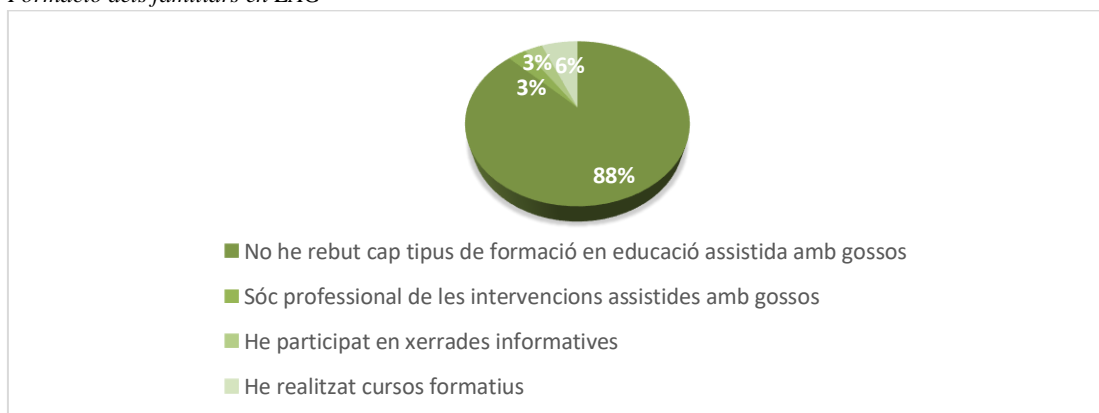
Figura 23
Coneixement de les famílies en EAG

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 5. (Qüestionari Model 2)

Els següents resultats ens mostren la **formació rebuda en EAG**, un 88% afirma que no ha rebut cap tipus de formació assistida amb gossos. Dels familiars que sí que ha rebut formació dins de les múltiples opcions, ha participat en cursos formatius (6%), ha participat en xerrades informatives (3%) o és professional de les intervencions assistides amb gossos (3%).

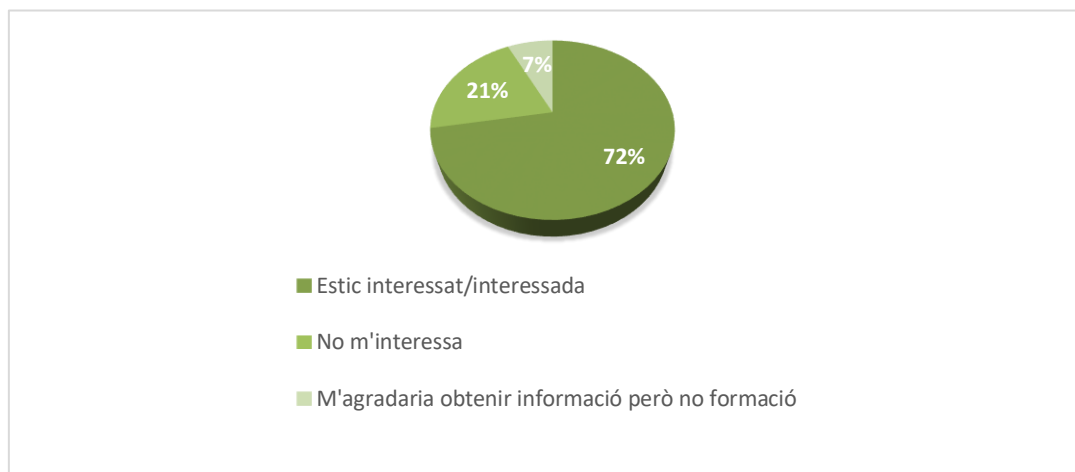
Figura 24
Formació dels familiars en EAG

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 6 (Qüestionari Model 2)

Pel que fa a l'**interès per rebre informació i formació** respecte l'EAG. Els resultats afirmen que un total d'un 72% de familiars es mostren interessats o interessades, mentre que un 7% voldria rebre informació però no formació sobre l'EAG i un 21% no està interessat.

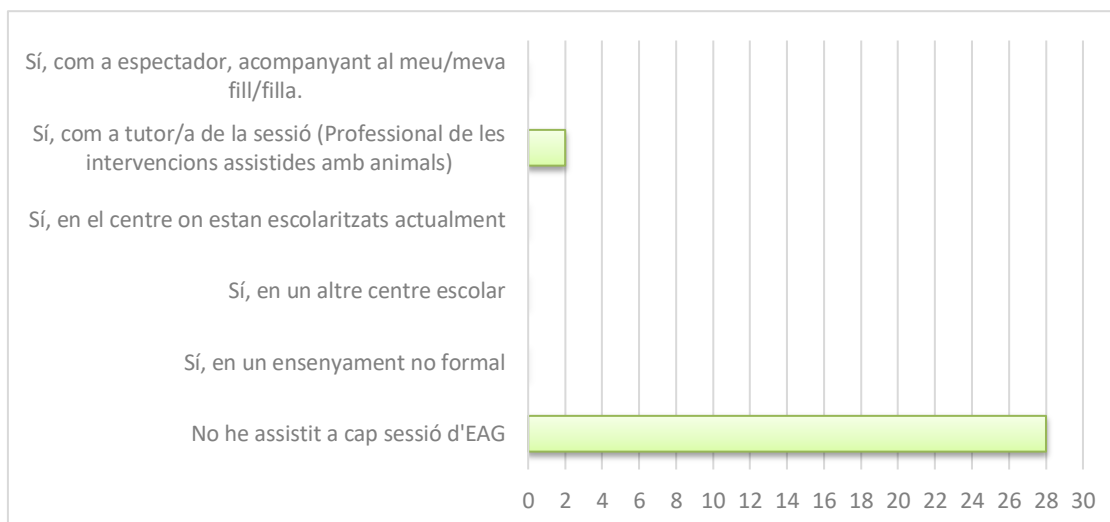
Figura 25
Interès dels familiars en rebre informació i formació

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 7 (Qüestionari Model 2)

A continuació a la Figura 26, elaborada a partir d'una pregunta de múltiples respostes del nostre qüestionari, es mostra l'**experiència** dels nostres participants **en les sessions d'Educació Assistida amb Gossos**. Un 93% dels nostres participants no ha assistit mai a cap sessió d'educació assistida amb gossos i el 7% restant ha participat com a tutors de la sessió (professionals de les intervencions assistides amb gossos).

Figura 26
Experiència dels familiars en sessions d'EAG

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 8 (Qüestionari Model 2)

El 100% dels familiars que han accedit a les sessions d'EAG, afirmen que han assistit a més de tres sessions en total.

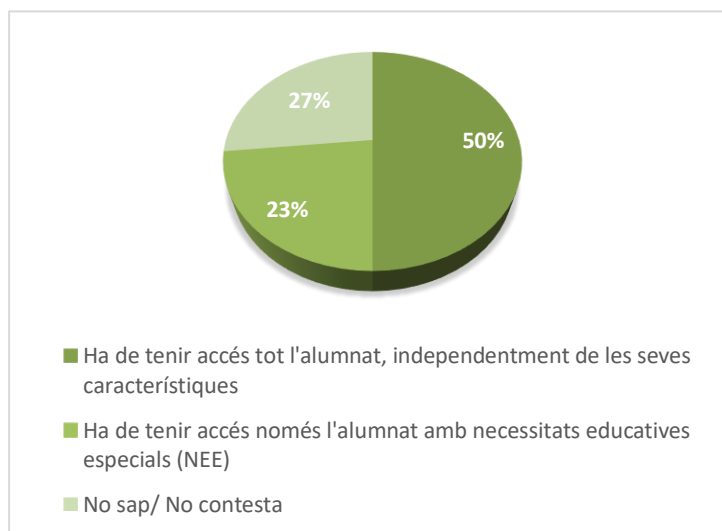
Resultats del Bloc 3

En aquest apartat es presenten els resultats del Bloc 3, on es tenen en compte les seves opinions i receptivitat davant de l'educació assistida amb gossos.

Els resultats que indiquen la **freqüència** que haurien de tenir les sessions d'EAG segons la opinió dels nostres participants, han estat força igualats, per una banda un 53% considera que s'haurien de realitzar amb una freqüència regular (dos cops al mes) i el 47% restant considera que s'hauria de tractar de sessions puntuals.

Respecte la opinió sobre les **característiques que ha de tenir l'alumnat** per accedir a les sessions d'educació assistida amb gossos. El 50% dels participants considera que hauria de tenir accés tot l'alumnat independentment de les seves característiques, d'altra banda un 23% considera que ha de ser un tipus d'intervenció assistida reservada tan sols per alumnat amb NEE i la resta de participants dubta sobre el perfil que hi hauria de tenir accés, per això un 27% ha decidit seleccionar l'opció: No sap/No contesta

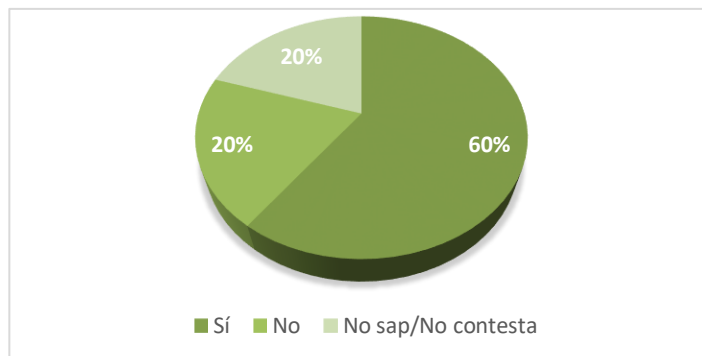
Figura 27
Opinió sobre l'accés segons el perfil de l'alumnat

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm.11 (Qüestionari Model 2)

Un 60% de les famílies participants considera que l'aula és un espai adient per dur a terme les sessions d'EAG, el 20% considera que no seria un espai idoni i el 20% restant desconeix si podria ser-ho.

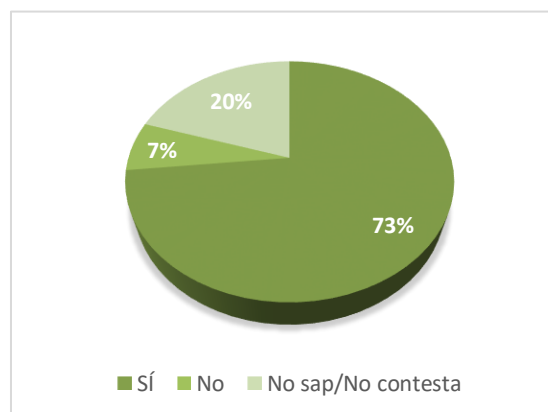
Figura 28
L'aula com a espai per l'EAG, opinió de les famílies

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm.12 (Qüestionari Model 2)

Respecte la **positivitat** d'implementar aquest tipus d'intervencions a les aules d'infantil un total d'un 73% de familiars considera positiva la implementació, un 20% dubta de la seva resposta (opció: No sap/no contesta) i la minoria d'un 7% nega que la implementació de l'EAG a les aules sigui positiva.

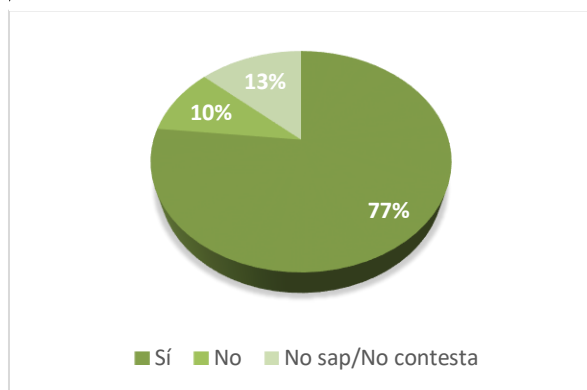
Figura 29
La positivitat d'implementar l'EAG a les aules, opinions de les famílies

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 13 (Qüestionari Model 2)

Respecte la **viabilitat d'implementació de l'EAG en el centre on estan escolaritzats** els/les seus/seves fills i filles, la majoria de famílies considera viable la implementació (77%). La resta de famílies dubta de la seva viabilitat (13%) o considera que no seria viable (10%).

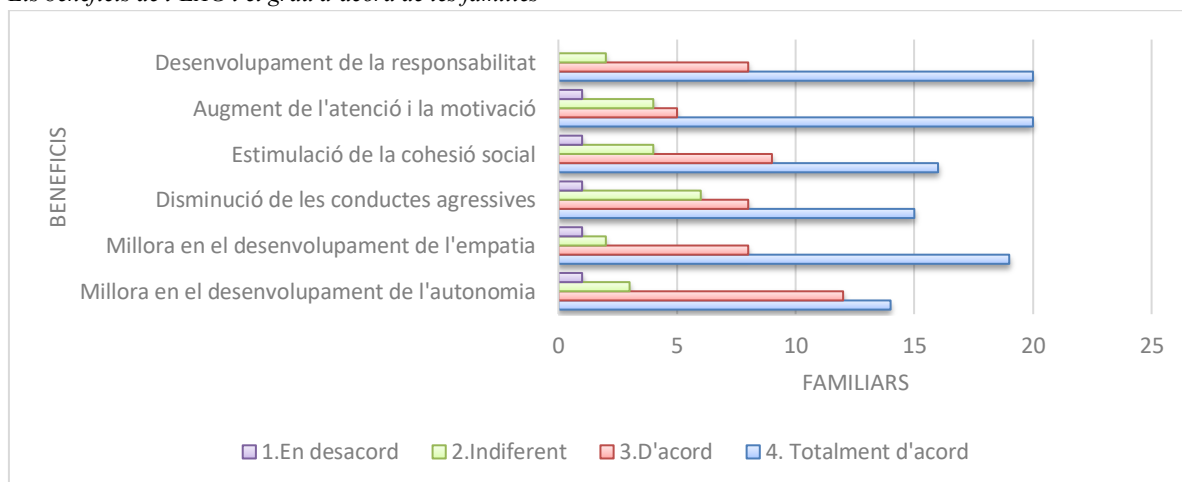
Figura 30
Viabilitat d'implementar l'EAG a les aules, opinions de les famílies

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 14 (Qüestionari Model 2)

Els familiars enquestats han puntuat seguint una Escala Likert el seu grau d'acord en els **beneficis** que ens proporciona l'educació assistida amb gossos. Atinent a la següent escala: 1: En desacord. 2: Indiferent 3: D'acord 4. Totalment d'acord. A la Figura 31 es recullen els resultats gràficament.

Figura 31
Els beneficis de l'EAG i el grau d'acord de les famílies

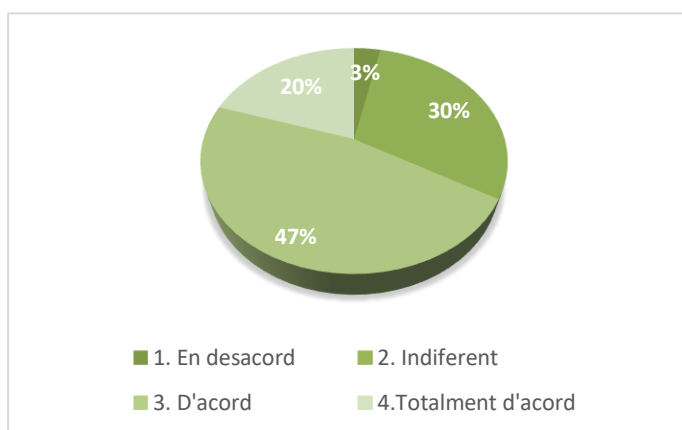
Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 15 (Qüestionari Model 2)

Com podem observar, les respostes són heterogènies, però es podria afirmar que la majoria està totalment d'acord (Grau 4) amb els beneficis esmentats.

Els participants davant de la pregunta oberta que demana enumerar els principals **inconvenients o dificultats**, van enumerar el següent: l'espai i la predisposició de l'escola, condicions de l'animal, al·lèrgies, desinformació per part del professorat, les ràtios d'alumnat, manca de motivació i recursos per part de l'escola. D'altra banda hi trobem resultats que afirmen que no hi troben inconvenients i que estarien disposats i disposades a que els seus fills i filles poguessin gaudir d'aquest tipus d'intervencions assistides amb gossos.

Les famílies, seguint l'escala de Likert, han opinat sobre el grau d'acceptació que consideraven que hi hauria entre la majoria de famílies. Els resultats ens deixen veure que la majoria (47%) considera que la resta de famílies es mostraria d'acord en la implementació, el 30% considera que es mostraria indiferent, el 20% creu que estaria totalment d'acord i la minoria del 3% considera que es mostraria en desacord. Les dades queden representades gràficament a la Figura 32.

Figura 32
Grau d'acceptació entre les famílies (Opinions de familiars)

Nota. El gràfic ha estat elaborat a partir dels resultats de la pregunta núm. 17 (Qüestionari Model 2)

6. Conclusions

A través del conjunt de resultats de l'entrevista i dels dos models de qüestionari, s'ha pogut complir l'objectiu general de la recerca: conèixer les possibilitats d'implementar els programes d'educació assistida amb gossos a les escoles ordinàries d'educació infantil d'un municipi de la comarca de l'Alt Penedès. Per tal de conèixer les possibilitats, s'ha tingut en compte el nivell de coneixement, formació, opinions i receptivitat al respecte, doncs si tota la comunitat coopera les possibilitats reals d'implementar-la augmentarien. Com hem pogut observar a través dels resultats esmentats, hi ha una gran part de la població estudiada (professionals i familiars) que es mostra interessada i receptiva en conèixer més l'educació assistida amb gossos i que són conscients de la importància dels beneficis que podem obtenir, però d'altra banda existeix una manca d'informació i formació que dificulta la implementació real avui en dia. D'altra banda s'ha volgut conèixer el grau de grat cap als gossos, com a un dels requisits per la viabilitat d'introduir l'EAG a les aules, al 72% del professorat enquestat i al 90% de les famílies els hi agraden els gossos, fet que acompanyat d'una bona formació i recursos facilita la implementació d'aquests programes a les aules.

A l'inici de la present investigació es van definir uns supòsits de partida que a través de l'anàlisi de dades hem pogut mantenir com es descriu a continuació.

Els resultats del qüestionari ens han permès veure que la majoria de professionals educatius del Segon Cicle d'Infantil (74%) que han participat en la recerca, no han sentit mai a parlar de l'educació assistida amb gossos i que tan sols un 20% té coneixement sobre aquesta i un percentatge residual del 9% té formació al respecte. Analitzant la seva experiència en sessions d'EAG a les aules, el 97% de professionals no ha assistit mai a una sessió. L'entrevista també ens ha permès conèixer la experiència d'una professional de les intervencions assistides amb gossos, que afirma que els mestres de l'escola ordinària no solen conèixer aquest tipus d'intervencions. A través dels resultats esmentats anteriorment obtenim informació que ens permet mantenir la idea de que la majoria de professionals educatius del municipi desconeixen els beneficis de l'educació assistida amb gossos i com implementar-los a l'aula. (Supòsit de partida núm.2)

A través de l'experiència de l'entrevistada hem pogut veure que l'educació assistida amb gossos a dia d'avui es dirigeix generalment a un perfil d'alumnat amb NEE. Mitjançant els dos models de qüestionaris també s'ha demanat la opinió sobre les característiques

que hauria de tenir l'alumnat que té accés a aquestes sessions. En els resultats d'opinió de les famílies, tot i que un 50% afirma que ha de tenir accés tot l'alumnat, hi ha un percentatge important que considera que ha de tenir accés només l'alumnat amb NEE (23%) i un 27% que desconeix quin ha de ser el perfil de l'alumnat per a tenir accés. En els resultats obtinguts en el model orientat al professorat, la majoria (60%) considera que ha de tenir accés tot l'alumnat, però un nombre elevat de participants (34%) dubta de quin ha de ser el perfil d'aquest i un percentatge residual 6% considera que l'EAG ha d'estar reservada només per alumnat amb NEE. A partir de les dades anteriors, podem afirmar que la majoria de mostra estudiada encara dubta de si tot l'alumnat ha de tenir accés a l'EAG dins de les aules, i que existeix un percentatge força important que afirma que exclusivament ha de tenir accés l'alumnat amb NEE, aquests resultats ens ajuden a mantenir la idea de que l'educació assistida amb gossos es considera una pràctica destinada a l'alumnat amb NEE. (Supòsit de partida núm.1)

Els resultats referents a les famílies, obtinguts a través del qüestionari, ens permeten veure que un 40% dels participants sí han sentit a parlar de l'educació assistida amb gossos però que encara la majoria (60%) no la coneix o només la sap relacionar amb la teràpia assistida. A nivell de coneixements, el 60% no té cap tipus de coneixement mentre que el 40% que havia sentit a parlar sobre EAG, sí en té. Però quan parlem de formació, les dades disminueixen i un 93% de les famílies no té cap tipus de formació en EAG tot i que existeix un percentatge residual d'un 7% que sí en té. A través d'aquesta informació, podem apropar-nos a l'afirmació de que la majoria de famílies de la mostra desconeixen l'existència de l'educació assistida amb gossos, així com els seus beneficis tot i que és important reconèixer que existeix un alt percentatge (40%) de famílies que com a mínim han sentit a parlar de l'educació assistida amb gossos. (Supòsit de partida núm.3)

A través de la investigació, s'ha pogut observar el coneixement de les famílies respecte l'EAG com s'ha mencionat anteriorment. A fi d'aconseguir el primer objectiu específic de la investigació i per conèixer també la seva receptivitat, s'han analitzat els següents resultats. Les famílies s'han mostrat interessades per obtenir informació i formació (72%) i només informació (7%) tot i que existeix un percentatge força important d'un 21% que no estaria interessat en rebre ni formació ni informació. S'ha definit la implementació de l'EAG com a positiva en un 73% dels casos i molts dels participants no han trobat inconvenients o dificultats destacables. D'altra banda s'ha valorat positivament la majoria de beneficis, mostrant-se totalment d'acord. En la valoració dels participants sobre

l'acceptació que hi hauria entre la resta de famílies respecte l'educació assistida, la majoria (46,7%) ha considerat que estarien d'acord. A través del testimoni de l'entrevista també s'ha parlat de la receptivitat que mostren les famílies al veure'n els resultats realment positius pels infants.

Pel que fa a l'interès i receptivitat per part del professorat, tot i no tenir coneixement en el tema, els professionals interessats en obtenir informació i formació disminueixen (52%) respecte les famílies, d'altra banda un 37% només voldria obtenir informació i la resta no es mostra interessat en rebre informació o formació (11%). A l'hora de definir la implementació de l'EAG a les aules, un 48% dels participants l'han considerat positiva i en els principals inconvenients o dificultats ha estat present la manca d'informació. La majoria de beneficis s'han puntuat en total acord o acord i el l'opinió respecte l'acceptació en el claustre de professorat, un 60% considera que estarien d'acord. A través d'aquests resultats hem pogut aconseguir el segon objectiu específic de la investigació coneixent la receptivitat i coneixement dels professionals educatius del segon cicle d'Educació Infantil.

La realització d'aquest treball ha suposat un gran repte dins de la meva trajectòria com a estudiant, ha estat un procés d'elaboració molt gratificant. En un futur, en properes investigacions estaria interessada en representar també el primer cicle d'educació infantil (0 a 3 anys) i d'altra banda proposar una sèrie de propostes d'implementació per poder observar-ne personalment els beneficis a llarg termini. Em resultaria molt interessant, continuar la present investigació realitzant una cerca i col·laboració amb les associacions que treballen aquest tipus d'intervencions assistides per tal de fer avançar la meva investigació, a més d'augmentar la meva mostra per tal de ser més representativa a tota la societat i poder corroborar o desmentir en major grau els nostres supòsits de partida.

D'altra banda, en l'elaboració d'aquest treball s'han presentat una sèrie de dificultats que han suposat grans reptes per assolir, un d'ells ha estat, la manca de fonts bibliogràfiques de rigor recents sobre l'educació assistida amb gossos.

Al llarg del present treball hem vist els beneficis d'establir relacions amb els gossos i concretament els beneficis que podem obtenir a partir de l'educació assistida, la majoria de participants en la investigació es mostren receptius. Fruit d'aquest interès per part de mestres i familiars ens atrevim a afirmar que el canvi està a les nostres mans i caldria

valorar-ho com una proposta dins de les nostres futures aules. Per concloure m'agradaria afegir les paraules de la nostra entrevistada:

“Encara queda molt de camí per reconèixer les intervencions assistides amb animals, en aquest cas l’educació assistida amb gossos, com es mereix. Però el motor de canvi el tenim nosaltres, professionals de l’educació i professionals de les intervencions assistides amb gossos.” (C,M. 2021)

7. Bibliografia

- Anderson, L. i Olson, R. (2006). The value of a dog in a classroom of children with severe emotional disorders. *Anthrozoös*, 19 (19), pp.35-49.
- Ascione, F.R. i Weber, C. (1996). Children's attitude about the human treatment of animals and empathy: one-year follow up of a school-based intervention. *Anthrozoös*, 9 (4), 188-196. Recuperat de: <https://es.scribd.com/document/292806816/Ascione-y-Weber-1996>
- Barker, S. (1999). Therapeutic aspects of the human-companion animal interaction. *Psychiatric Times*.16 (2), p.89-96.
- Barker, S., Knisely, J., McCain, N. & Best, A. (2005). Measuring stress and immune response in healthcare professionals following interaction with a therapy dog: A pilot study. *Psychological Reports*, 96, 713-729. doi: 10.2466/pr0.96.3.713-729
- Beck, A. M. , & Katcher, A. H. (1984). A new look at pet-facilitated therapy. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 184, 414-421.
- Becker, M. (2003). *El poder sanador de las mascotas*. Bogotá: Norma S.A.
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H. I Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3(234). <http://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>
- Blández, J. (2010). *La investigación-acción: un reto para el profesorado: Guía práctica para grupos de trabajo, seminarios y equipos de investigación. (3a ed.)* Inde.
- CECTAC. Centre d'estudis CECTAC. Recuperat el 28 de febrer de 2021 , de <https://campus.cectac.com/>
- Delta Society (2003). Directrices y normas para la selección de animales en programas y en actividades de terapia asistida por animales. En A. Fine (Ed.). *Manual de terapia asistida por animales* (pp. 115-134). Barcelona: Fundación Affinity.
- Diamond A. i Lee K. (2011). Interventions shown to aid executive function development in children 4 to 12 years old. *Science*, 333(6045), 959–964. doi:10.1126/science.1204529

- Fundació Affinity (2014) *II Análisis del vínculo*. Recuperat de: <https://www.fundacion-affinity.org/ii-analisis-del-vinculo>
- Fundació Affinity.(2020). *Un paseo por la historia de la Terapia Asistida con Animales*. Recuperat de: <https://www.fundacion-affinity.org/perros-gatos-y-personas/animales-que-curan/un-paseo-por-la-historia-de-la-terapia-asistida-con>
- García, T. (2003) El cuestionario como instrumento de investigación/evaluación. Recuperat de: <https://goo.gl/b146Nb>
- Gee, N. R., Harris, S. L. i Johnson, K. L. (2007). The Role of Therapy Dogs in Speed and Accuracy to Complete Motor Skills Tasks for Preschool Children. *Anthrozoös*, 20(4), 375-386. doi: 10.2752/089279307X245509
- Gee, N. R., Church, M. T. i Altobelli, C. L. (2010). Preschoolers Make Fewer Errors on an Object Categorization Task in the Presence of a Dog. *Anthrozoös*, 23(3), 223-230. doi: 10.2752/175303710X12750451258896
- Gee, N. R., Fine, A. i Schuck, S. (2015). Animals in educational settings: Research and practice. Dins de Fine, A. (ed.), *Handbook of Animal-Assisted Therapy* (4a ed., p. 195-210). London: Academic Press.
- Gutiérrez, G., Granados, D. & Piar, N. (2007). Interacciones humano-animal: características e implicaciones para el bienestar de los humanos. *Revista Colombiana de Psicología*, 16, 163-184.
- Heinemann K. *Introducción a la metodología de la investigación empírica en las ciencias del deporte*. Barcelona: Paidotribo; 2003.
- Hergovich, A., Monshi, B., Semmler, G. i Zieglmayer, V. (2002). The effects of the presence of a dog in the classroom. *Anthrozoös*, 15(1), 37-50. doi:10.2752/089279302786992775
- Hernández Sampieri, R. , Méndez Valencia, S. , Mendoza Torres, C.P. , Cuevas Romo, A. (2017). *Fundamentos de investigación*. (1a ed.). McGraw-Hill Education.
- Hernández Sampieri, R. i Mendoza Torres, C.P. (2018). *Metodología de la investigación: las rutas cuantitativa, cualitativa y mixta*. (1a ed.). McGraw-Hill Education.
- Hines, L. M. (2003). Historical perspectives on the human-animal bond. *American Behavioral Scientist*, 47 (7), 7-15. doi:10.1177/0002764203255206.

- Institut d'estadística de Catalunya IDESCAT. Recuperat 19 d'abril del 2021, de <https://www.idescat.cat/emex/?id=083054>
- International Association of Human-Animal Interaction Organization. IAHAIO. Recuperat 4 d'abril del 2021, de <https://iahaio.org/>
- Jacobs, C. I. (2013). *Animal-Assisted Therapy and the Child-Animal Bond: Children's Well-being and Behavior*. Southern Illinois University Carbondale: OpenSIUC. Recuperat de: <https://core.ac.uk/download/pdf/60562197.pdf>
- Kidd, A.H. i Kidd, R.M. (1990). Factors in Children's Attitudes toward Pets. *Psychological Reports*, 66, 775-786. <https://doi.org/10.2466/pr0.1990.66.3.775>
- Kotrschal, K. i Ortbauer, B. (2003). Behavioral effects of the presence of a dog in a classroom. *Anthrozoös*, 16(2), 147-159. doi: 10.2752/089279303786992170
- Levinson, B. (1962). The dog as co-therapist. *Mental Hygiene*, 46, 59-65.
- Levinson, B. , (1995), *Psicoterapia infantil asistida por animales*, Barcelona, Espanya: Fondo Editorial. Fundació Purina.
- Llei Orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de Protecció de Dades Personals y garantia de los derechos digitales, BOE núm. 294 (2018).
- Locke, J. (1699). *Some thoughts concerning education*. London: Heinemann.
- López-Cepero Borrego, J., (2019), *Animales de compañía y salud: Del vínculo humano-animal al diseño de intervenciones asistidas por animales*. Madrid, Espanya: Editorial Pirámide.
- Mader, B. , Hart, L.A. i Bergin, B. (1989). "Social acknowledgments for children with disabilities: Effects of service dogs". *Child Development*, 60, 1529-1534. <https://doi.org/10.2307/1130941>
- Martínez, F. (2002) El cuestionario. Un instrumento para la investigación en las ciencias sociales. Barcelona: Laertes Psicopedagogía.
- Martínez Abellán, R. (2008). La terapia asistida por animales: una nueva perspectiva y línea de investigación en la atención a la diversidad. *Indivisa. Boletín de Estudios e Investigación*, núm. 9, p. 117 – 143.
- Mateo, J. (1998), "Evaluación e investigación" en J. Mateo (Director), *Enciclopedia Central de la Educación*, pp. 529-648. Barcelona Océano.
- McNicholas, J. y Collins, G.M. (2001). Children's representations of pets in their social networks. *Child: Care, Health and Development*. 27 (3), 279-294.

- Melson, G.F. (2003). Los animales de compañía y el desarrollo de los niños: implicaciones de la hipótesis de la biofilia. En A.H. Fine (Eds.). *Manual de terapia asistida con animales*. Barcelona, España: Fundació Purina.
- Mithen, S. (1999). The hunter-gatherer prehistory of human-animal interactions. *Anthrozoös*, 12, 195-204. DOI: 10.2752/089279399787000147
- Odendaal, J. S. i Meintjes, R. A. (2003). Neurophysiological correlates of affiliative behavior between humans and dogs. *The Veterinary Journal*, 165(3), 296-301. doi: 10.1016/S1090-0233(02)00237-X
- O'Haire, M. (2010) Companion animals and human health: Benefits, challenges, and the road ahead. *Journal of Veterinary Behavior*, 5, 226-234. DOI: 10.1016/j.jveb.2010.02.002
- Pinto, N. & Sanabria, M. (2010). La investigación educativa en la formación integral del futuro educador. *Revista Ciencias de la Educación*, (20) 36, 190-208
- Poresky, R. H. (1990) The young children's empathy measure: reliability, validity and effects of companion animal bonding. *Psychological Reports*, 66, 931-936. <https://doi.org/10.2466/pr0.1990.67.1.51>
- Praet, I. (2013). The positional quality of life and death: A theory of human-animal relations in animism. *Anthrozoös*, 26, 341-355. DOI: 10.2752/175303713X13697429463510.
- Ricard, M. & Allard, L. (1992). The reaction of 9-to-10-month-old infants to an unfamiliar animal. *Journal of Genetic Psychology*, 154, 14.
- Sandín, E. (2003). Investigación cualitativa en educación. Fundamentos y tradiciones. España: Mc Graw Hill.
- Schoonenboom, J., Johnson, R.B. How to Construct a Mixed Methods Research Design. *Köln Z Soziol* 69, 107-131 (2017). <https://doi.org/10.1007/s11577-017-0454-1>
- Serpell, J. A., Coppinger, R., Fine, A.H i Peralta, J.M. (2010). Welfare considerations in therapy and assistance animals. A A.H, Fine (ed.), *Handbook on animal-assisted therapy:: Theoretical foundationns and guidelines for practice* (3a ed. pp. 481-503). EE.UU.: Academic Press. DOI: 10.1016/B978-0-12-381453-1.10023-6.
- Siegel, J. M. (1990). Stressful life events and use of physician services among the elderly: the moderating role of pet ownership. *Journal of Personality and Social psychology*, 58, 1081.

- Stenhouse, Lawrence. (1985) *Investigación y desarrollo del curriculum*, Morata: Madrid. pp. 194-221
- VanFleet, R. (2008). *Practitioner's resource series. Play therapy with kids & canines: Benefits for children's developmental and psychosocial health*. Sarasota, FL, US: Professional Resource Press/Professional Resource Exchange.
- Zamorra San Joaquín, M. P. (2002). Terapia asistida por animales de compañía: bienestar para el ser humano. *Centro de Salud*, 10(3), 143-149.

8. Annexos

8.1. Annex1. Certificat del curs Essential online

8.2. Annex 2. Model 1. Qüestionari destinat als professionals educatius del segon cycle d'infantil

Estimat/da participant,

A continuació et presentem un test sobre els coneixements de l'aplicació de les IAA (Intervencions Assistides amb Animals) en l'àmbit educatiu, conegudes com educació assistida amb animals (EAA). Quan parlem d'educació assistida amb animals, ens centrarem ens sessions protagonitzades per gossos (EAG). Es tracta d'una recerca destinada a un treball de fi de grau de la titulació Grau en Educació Infantil, de la Universitat Rovira i Virgili.

Abans de començar, ha de saber, que el test és totalment anònim i confidencial. Les dades seran tractades exclusivament amb finalitats acadèmiques. La participació és totalment voluntària, així que si no vol participar, només ha d'expressar-ho abans de començar l'enquesta. La durada aproximada de l'enquesta és de cinc minuts.

Moltes gràcies per la col·laboració en la recerca

Marina Pérez Ledesma.

1. A quina franja d'edat pertany?

- De 20 a 29 anys
- De 30 a 39 anys
- De 49 a 50 anys
- 50 o més anys

2. Li agraden els gossos?

- Sí
- No
- Ni m'agraden ni em desagraden

3. Quina és la funció que desenvolupa en el centre escolar? .....

4. Si és tutor/tutora, quants alumnes té? .....

5. De quin curs són els seus alumnes? Seleccioni tantes opcions com necessiti.

- P3
- P4
- P5

6. Ha sentit a parlar de l'educació assistida amb gossos (EAG)?

- Sí
- No
- No conec l'educació assistida amb gossos, només conec la teràpia amb animals.

7. Té algun tipus de coneixement en educació assistida amb gossos (EAG)? Seleccioni tantes opcions com necessiti.

- He llegit alguns articles o notícies sobre l'educació assistida amb gossos
- M'han parlat d'alguns programes d'educació assistida amb gossos
- He vist informació a les xarxes socials
- Conec mestres que han participat o infants que han gaudit d'aquests projectes
- No tinc coneixement de l'educació assistida amb gossos

8. Ha rebut algun tipus de formació en EAG? Seleccioni tantes opcions com necessiti.

- He realitzat cursos formatius
- He acudit a xerrades informatives
- Sóc professional de les intervencions assistides amb animals
- No he rebut cap tipus de formació en educació assistida amb animals

9. L'interessaria rebre informació i formació de l'educació assistida amb gossos?

- Estic interessat/interessada
- M'agradaria obtenir informació però no formació
- No m'interessa

10. Ha assistit a alguna sessió, dins l'àmbit educatiu, d'EAG? Seleccioni tantes opcions com necessiti.

- Sí, com a espectador, acompanyant al meu grup d'alumnes, o alumne/a.
- Sí, com a tutor de la sessió

- Sí, en el centre escolar, on treballa en l'actualitat.
- Sí, en un altre centre escolar.
- Sí, en un ensenyament no formal.
- No he assistit a cap sessió d'EAG.

11. Si la resposta anterior ha estat afirmativa, a quantes sessions ha assistit?

- Entre 1 i 3 sessions
- Més de 3 sessions

12. Si ha assistit a sessions d'educació assistida amb gossos, quin era el perfil de l'alumnat? Seleccioni tantes opcions com necessiti.

- Alumnat d'educació infantil
- Alumnat d'educació primària o secundària
- Alumnat amb necessitats educatives especials

13. Amb quina freqüència creu que es pot dur a terme una sessió d'EAG?

- Sessions puntuals
- Sessions amb freqüència regular (2 cops al mes)

14. Creu que l'alumnat que ha de tenir accés a aquestes sessions ha de tenir unes característiques específiques?

- Ha de tenir accés tot l'alumnat independentment de les seves característiques
- Ha de tenir accés només l'alumnat amb necessitats educatives especials
- No sap/ No contesta

15. Creu que l'escola, com a espai, és un lloc adient per dur a terme sessions d'EAG?

- Sí
- No
- No sap/No contesta

16. Considera positiva la implementació d'aquest tipus d'intervencions a l'aula?

- Sí
- No

- No sap/ no contesta

17. Creu que seria viable la implementació d'aquest tipus d'intervencions en el centre de treball actual?

- Sí
- No
- No sap/No contesta

18. A continuació se li presenten els principals beneficis de l'EAG, selecciona segons la seva opinió l'opció que més s'aproximi. Atenent a la següent escala: 1: En desacord. 2: Indiferent 3: D'acord 4. Totalment d'acord.

- Millora en el desenvolupament de l'autonomia
- Millora en el desenvolupament de l'empatia
- Disminució de les conductes agressives
- Estimulació de la cohesió social
- Augment de l'atenció i la motivació.
- Desenvolupament de la responsabilitat

1	2	3	4

19. Quins creu que són els principals inconvenients o dificultats a l'hora d'implementar l'educació assistida amb gossos a l'aula?.....

20. Quin grau d'acceptació creu que tindria amb les famílies la implementació de l'EAG a les aules? Seleccioni l'opció que més s'aproximi a la seva resposta.

En desacord 1 2 3 4 Totalment d'acord

21. Quin grau d'acceptació creu que tindria dins del claustre de professorat de l'escola la implementació de l'EAG a les aules? Seleccioni l'opció que més s'aproximi a la teva resposta.

En desacord 1 2 3 4 Totalment d'acord

Moltes gràcies per col·laborar amb la recerca.

8.3. Annex 3. Model 2. Qüestionari destinat a famílies del segon cicle d'infantil

Estimat/da participant,

A continuació et presentem un test sobre els coneixements de l'aplicació de les IAA (Intervencions Assistides amb Animals) en l'àmbit educatiu, conegudes com educació assistida amb animals (EAA). Quan parlem d'educació assistida amb animals, ens centrarem ens sessions protagonitzades per gossos (EAG) . Es tracta d'una recerca destinada a un treball de fi de grau de la titulació Grau en Educació Infantil, de la Universitat Rovira i Virgili.

Abans de començar, ha de saber, que el test és totalment anònim i confidencial. Les dades seran tractades exclusivament amb finalitats acadèmiques. La participació és totalment voluntària, així que si no vol participar, només ha d'expressar-ho abans de començar l'enquesta. La durada aproximada de l'enquesta és de cinc minuts.

Moltes gràcies per la col·laboració en la recerca

Marina Pérez Ledesma.

1. A quina franja d'edat pertany?

- De 20 a 29 anys
- De 30 a 39 anys
- De 49 a 50 anys
- 50 o més anys

2. Li agraden els gossos?

- Sí
- No
- Ni m'agraden ni em desagraden

3. A quin curs van els vostres fills/filles? Selecciona-hi tantes opcions com necessiti

- P3
- P4

- P5
- Primària

4. Ha sentit a parlar de l'educació assistida amb gossos (EAG)?

- Sí
- No
- No conec l'educació assistida amb gossos, només conec la teràpia amb animals.

5. Té algun tipus de coneixement en educació assistida amb gossos (EAG)? Seleccioni tantes opcions com necessiti.

- He llegit alguns articles o notícies sobre l'educació assistida amb gossos
- M'han parlat d'alguns programes d'educació assistida amb gossos
- He vist informació a les xarxes socials
- Conec mestres que han participat o infants que han gaudit d'aquests projectes
- No tinc coneixement de l'educació assistida amb gossos

6. Ha rebut algun tipus de formació en EAG? Seleccioni tantes opcions com necessiti.

- He realitzat cursos formatius
- He acudit a xerrades informatives
- Sóc professional de les intervencions assistides amb animals
- No he rebut cap tipus de formació en educació assistida amb animals

7. L'interessaria rebre informació i formació de l'educació assistida amb gossos?

- Estic interessat/interessada
- M'agradaria obtenir informació però no formació
- No m'interessa

8. Ha assistit a alguna sessió, dins l'àmbit educatiu, d'EAG? Seleccioni tantes opcions com necessiti

- Sí, com a espectador, acompanyant al meu/meva fill/filla.
- Sí, com a tutor de la sessió (Professional en intervencions assistides amb animals).
- Sí, en el centre on estan escolaritzats actualment.
- Sí, en un altre centre escolar.

- Sí, en un ensenyament no formal.
- No he assistit a cap sessió d'EAG.

9. Si la resposta anterior ha estat afirmativa, a quantes sessions ha assistit?

- Entre 1 i 3 sessions
- Més de 3 sessions

10. Amb quina freqüència creu que es pot portar a terme una sessió d'EAG?

- Sessions puntuals
- Sessions amb freqüència (2 cops al mes)

11. Considera que l'alumnat que ha de tenir accés a aquestes sessions ha de tenir unes característiques específiques?

- Ha de tenir accés tot l'alumnat independentment de les seves característiques
- Ha de tenir accés només l'alumnat amb necessitats educatives especials
- No sap/No contesta

12. Creu que l'escola, com a espai, és un lloc adient per dur a terme sessions d'EAG?

- Sí
- No
- No sap/No contesta

13. Considera positiva la implementació d'aquest tipus d'intervencions a l'escola?

- Sí
- No
- No sap/ No contesta

14. Creu que seria viable la implementació d'aquest tipus d'intervenció assistida en el centre d'escolarització dels seus/seves fills/filles?

- Sí
- No
- No sap/ No contesta

15. A continuació se li presenten els principals beneficis de l'EAG, selecciona segons la teva opinió l'opció que més s'aproximi. Atenent a la següent escala: 1. En desacord 2. Indiferent 3. D'acord 4. Totalment d'acord

- Millora en el desenvolupament de l'autonomia
- Millora en el desenvolupament de l'empatia
- Disminució de les conductes agressives
- Estimulació de la cohesió social
- Augment de l'atenció i la motivació.
- Desenvolupament de la responsabilitat

1	2	3	4

16. Quins creu que són els principals inconvenients o dificultats a l'hora d'implementar l'educació assistida amb gossos a l'aula?.....

17. Quin grau d'acceptació creu que tindria amb les famílies la implementació de l'EAG a les aules? Seleccioni l'opció que més s'aproximi a la seva resposta.

En desacord 1 2 3 4 Totalment d'acord

Moltes gràcies per col·laborar amb la recerca.

8.4. Annex 4. Guió entrevista

La present entrevista té per objectiu: obtenir informació sobre l'experiència, formació i opinions d'una professional de les Intervencions assistides amb gossos i més concretament centrant-nos en l'àmbit educatiu, l'educació assistida amb gossos (EAG). L'entrevista serà realitzada de forma telemàtica i resposta de manera anònima, formant part d'un treball d'investigació educativa del Grau d'Educació Infantil de la Universitat Rovira i Virgili.

- Quina és la seva formació en l'àmbit de les intervencions assistides amb gossos? I concretament, en educació assistida amb gossos?
- Quina va ser la motivació per iniciar camí en aquest àmbit?
- Podria resumir la seva experiència com a professional de les intervencions assistides amb gossos en l'àmbit educatiu (EAG)?
- Quins beneficis destacaries de la relació infant-gos?
- Quin és el principal sector on has treballat amb gossos?
- Els objectius de la intervenció es consensuen amb l'usuari, el centre educatiu... Quin és el punt de partida per elaborar el programa? Com es fa la detecció de necessitats?
- Quines són les necessitats més demandades?
- Quin sol ser el perfil dels usuaris que acostuma a fer demanda dels vostres serveis?
- Pel que fa al número de sessions, i regularitat, quin acostuma a ser? I en funció de què es decideix?
- Quins són els principals dubtes o neguits que et planteja el centre o l'usuari abans de començar el programa d'educació assistida amb gossos?
- Acostuma a ser el centre educatiu, o bé, usuaris particulars qui fan la demanda?
- Com podríem contactar amb un professional de les intervencions assistides amb gossos per dur a terme un programa d'educació assistida a l'escola?
- Quines són les principals dificultats que ha trobat, o creu que pot trobar, a l'hora de portar a terme un programa d'educació assistida amb gossos a les escoles?

- Considera que el sistema educatiu, o la majoria d'escoles, està preparat per portar a terme aquest tipus d'intervencions?
- Creu que l'escola ordinària és receptiva a aquest tipus de propostes?
- Considera llavors que, en general, els professionals educatius coneixen en que consisteix una educació assistida amb gossos?
- Quin grau d'acceptació o receptivitat creu que hi ha entre els professionals educatius sobre l'EAG?
- Quin grau d'acceptació o receptivitat creu que hi ha entre les famílies sobre l'EAG?
- Considera que l'etapa d'infantil és una bon moment per implementar l'educació assistida amb gossos?
- Quines són les possibilitats reals d'implementar els programes d'educació assistida a les aules d'escoles ordinàries? Creu que l'escola està preparada per portar a terme aquest tipus demanda?
- Segons la seva opinió, l'educació assistida amb gossos té el valor que mereix?

8.5. Annex 5. Entrevista a una professional de les intervencions psicoeducatives assistides amb gossos

Entrevista a una professional de les Intervencions assistides amb gossos.

Data: 06/05/2021

Lloc: telemàticament

Entrevistadora: Marina Pérez Ledesma

Entrevistada: Mestra d'Educació Especial amb formació en Intervencions Psicoeducatives assistides amb animals.

La present entrevista té per objectiu: obtenir informació sobre l'experiència, formació i opinions d'una professional de les Intervencions assistides amb gossos i més concretament centrant-nos en l'àmbit educatiu, l'educació assistida amb gossos (EAG). L'entrevista serà realitzada de forma telemàtica i resposta de manera anònima, formant part d'un treball d'investigació educativa del Grau d'Educació Infantil de la Universitat Rovira i Virgili.

-Quina és la seva formació en l'àmbit de les intervencions assistides amb gossos? I concretament, en educació assistida amb gossos?

Soc Mestra d'Educació Especial i tinc el Màster d'intervenció Psicoeducativa assistida amb animals.

- Quina va ser la motivació per iniciar camí en aquest àmbit?

M'agraden molt els animals i creia que poder relacionar-lo amb la meva feina era una gran oportunitat, per això no vaig dubtar en formar-me i treballar amb els meus gossos.

- Podria resumir la seva experiència com a professional de les intervencions assistides amb gossos en l'àmbit educatiu (EAG)?

Vaig començar fent sessions puntuals per nens que em demanaven les famílies o per escoles. Fa 5 anys vaig proposar fer un projecte al centre on estic i l'equip directiu va acceptar la proposta i m'ha deixat portar a terme el projecte al centre amb major freqüència, ara realitzem les sessions un dia a la setmana.

- Quins beneficis destacaries de la relació infant-gos?

Els beneficis són moltíssims però podria destacar-ne els següents, l'animal facilita l'accés a l'alumne i a la seva capacitat de concentració. És més, la simple presència de l'animal relaxa a l'alumne i facilita poder accedir a ell i alhora poder accedir als continguts.

-Quin és el principal sector on has treballat amb gossos?

Principalment amb alumnat amb necessitats educatives especials, i concretament el perfil que més freqüent acudeix a les intervencions, són alumnes amb TEA i dificultats d'aprenentatge, sobretot amb dificultats de lectura.

- Els objectius de la intervenció es consensuen amb l'usuari, el centre... Quin és el punt de partida per elaborar el programa? Com es fa la detecció de necessitats?

La intervenció és consensuada amb la CAD i el tutor. La família està informada de les sessions i al final de curs fem un retorn a la família per informar de l'evolució de les sessions.

-Disculpa, quan parles de la CAD a qui fas referència?

La CAD, és la Comissió d'Atenció a la Diversitat.

- D'acord, i quines són les necessitats més demandades?

Les principals necessitats amb les quals treballem són els problemes d'aprenentatge, dificultats de relació amb els iguals o adults, dificultats motrius i dificultats de comunicació

- Quin sol ser el perfil dels usuaris que acostuma a fer demanda dels vostres serveis?

Solen ser alumnat amb necessitats educatives especials, acostumen a ser infants amb TEA, dificultats d'aprenentatge i dificultats motrius

-Pel que fa al número de sessions, i regularitat, quin acostuma a ser? I en funció de què es decideix?

Com abans comentava, en un principi vaig començar fent sessions puntuals, però per poder veure'n els resultats i els beneficis és molt millor que les sessions es realitzin de manera freqüent. Actualment al centre on treballo, intentem fer una sessió setmanal de 50 minuts.

- Quins són els principals dubtes o neguits que et planteja el centre o l'usuari abans de començar el programa d'educació assistida amb gossos?

Els principals neguits que el centre o familiars presenten són les al·lèrgies, la por a com serà la relació entre l'alumne i l'animal, com l'animal reaccionarà davant dels infants, un altre factor podria ser que l'infant com a usuari al principi mostri por... Aquests són els que m'he anat trobant al llarg de la meva experiència, però principalment els que més neguits presenten són el centre o els familiars, no els infants.

-Acostuma a ser el centre educatiu, o bé, usuaris particulars qui fan la demanda?

Depèn del cas, ens trobem una mica de tot.

- Com podríem contactar amb un professional de les intervencions assistides amb gossos per dur a terme un programa d'educació assistida a l'escola?

Buscant associacions que porten a terme aquestes activitats, a Catalunya n'hi han forces a més de professionals que hi treballen de manera autònoma.

- Quines són les principals dificultats que ha trobat, o creu que pot trobar, a l'hora de portar a terme un programa d'educació assistida amb gossos a les escoles?

Les pors dels educadors a entrar un gos al centre escolar i les possibles represàlies de les famílies si no hi estan d'acord.

- Considera que el sistema educatiu, o la majoria d'escoles, està preparat per portar a terme aquest tipus d'intervencions?

En aquest terreny considero que encara queda bastant per estar preparats, crec que manca una mica de formació i conscienciació sobre les millores i grans avenços que es produeixen amb aquestes intervencions.

- Creu que l'escola ordinària és receptiva a aquest tipus de propostes?

No massa, sembla ser que algunes escoles comencen a ser-ho però no coneixen massa aquestes intervencions. En l'actualitat, és coneix més en Escoles d'Educació Especial.

- Considera llavors que, en general, els professionals educatius coneixen en que consisteix una educació assistida amb gossos?

M'atreviria a dir que la majoria no ho coneix, conec molt pocs mestres que coneguin l'educació assistida amb gossos.

- Quin grau d'acceptació o receptivitat creu que hi ha entre els professionals educatius sobre l'EAG?

Al principi et miren amb sorpresa, però si els hi agraden els animals normalment comencen a voler conèixer més sobre que fas i com ho fas.

- Quin grau d'acceptació o receptivitat creu que hi ha entre les famílies sobre l'EAG?

Les famílies que tenen infants amb NEE es mostren molt receptives a les noves propostes i més quan veuen que els resultats son molt positius per l'alumnat. Pel que fa a la resta de famílies, depèn del cas, però m'atreviria a dir que moltes d'ells no els hi faria especial il·lusió.

- Considera que l'etapa d'infantil és una bon moment per implementar l'educació assistida amb gossos?

L'etapa d'infantil és on comença l'aprenentatge, i per què no implementar-ho també? Si treballem amb l'educació assistida amb gossos des de ben petits, els beneficis els notarem abans. Tot i que també crec que en aquestes etapes les famílies potser tenen més por d'entrar un gos a l'aula, ja sigui per la mida, per si mossega... Però des del meu punt de vista ho trobo una bona idea i de fet tinc experiència amb alumnat d'infantil.

-Quines són les possibilitats reals d'implementar els programes d'educació assistida a les aules d'escoles ordinàries? Creu que l'escola està preparada per portar a terme aquest tipus demanda?

Les possibilitats reals d'implementar-ho a l'escola ordinària actualment i malauradament són molt poques, els professionals del món educatiu com he afirmat anteriorment no coneixen gairebé aquestes propostes i per tant es complica el fet d'implementar-les, d'altre banda les famílies tampoc són gaires coneixedores. A més primer necessitem finançament a l'hora de contractar les empreses o associacions que ho fan o bé comptar amb professionals com jo que ho faig sense ànim de lucre i perquè m'agrada i veig que

hi ha moltes coses positives que oferir a l'alumnat. I si no es reconeix el valor d'aquestes, seran moltes les escoles que decidiran no finançar aquest tipus de propostes.

- Llavors, segons la seva opinió, l'educació assistida amb gossos no té el valor que es mereix?

Definitivament no, amb majúscules i exclamació. Encara queda molt de camí per reconèixer les intervencions assistides amb animals, en aquest cas l'educació assistida amb gossos, com es mereix. Però el motor de canvi el tenim nosaltres, professionals de l'educació i professionals de les intervencions assistides amb gossos.

-Moltes gràcies per la seva col·laboració i dedicar una estona a poder contestar les preguntes, ha estat un plaer aprendre d'una professional del món educatiu i del món de les intervencions assistides amb gossos.

Gràcies a tu, i tan de bo si ens tornem a trobar el món de les intervencions assistides hagi pres importància a les aules.

